

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Novæ Observationes Et Additiones Ad A. R. P. D. Bartholomæi Gavanti Congreg. Cleric. Regul. S. Pauli ac Sac. Rit. Congregat. Consultoris Commentaria In Rubricas Missalis Et Breviarii Romani

Adjectis Summorum Pontificum & Sac. Rit. Congreg. Decretis usque ad
præsens emanatis

Complectens I. & II. Partem Commentariorum Gavanti in Rubricas Missalis
- Cum Præfatione seu Præmonitione necessaria Bibliopolæ ad Lectorem

Merati, Gaetano Maria

Augustæ Vindellicorum, 1740

VD18 10783695-002

De Offertorio & aliis usque ad Canonem. VII.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40113

Novæ Observationes, & Additiones ad Gavanti

Tit. VII. De Offertorio, & aliis, usque ad Canonem.

Pro Ritu Missæ Privatæ, à fine Symboli, usque ad finem Offertorii.

I. Rubr. n. 1. pag. 101. & Gavanti. ib. col. 2. lit. f. *Dicit Offertorium.*) Dicto Symbolo, vel si non sit dicendum, dicto Evangelio, eoque osculato, Sacerdos extensis manibus supra Altare extra Corporale, osculatur ipsum Altare in medio: tum erigens se, & manibus junctis ante pectus, vertit se ad Populum per eam partem, quæ respicit cornu Epistolæ, seu versus latus suum dexterum; & ita versus Populum stans in medio, demissis oculis, extendens, & jungens manus, dicit clara voce *Domine vobiscum*, respondente Ministro, *Et cum spiritu tuo*; & mox junctis manibus, per eandem viam convertit se ad Altare; ubi in medio extendens, & elevans usque ad humeros, & jungens manus, caput Cruci inclinans, dicit *Oremus*; tum

junctis manibus ante pectus legit Offertorium. Biss. lit. S. num. 20. §. 34. Gerv. in *struct. cap. 8. §. Finis il Symbolo.*

Sunt, qui dicunt Offertorium extensis manibus; sed hoc est expresse contra Rubricam n. 1. quæ præscribit: *Junctis manibus prius, dicit Offertorium.* Alii dicunt Offertorium submissa voce; alii in Missa del. M. V. Offertorium *Ave Maria gratia plena* &c. legunt flexis genibus: at contra Rubricam isti operantur. Vinitor *part. 2. tit. 1. in adnot.*

Ad prædictum Offertorium, ad verbum *Maria*, Sacerdos inclinet caput inclinatione minimarum media versus librum. Benevent. de Ritu Missæ Privatæ *cap. 16.*

Pro Ritu Missæ Privatæ, à fine Offertorii, usque ad Hostiam oblationem inclusivè.

II. Gavanti. pag. 101. col. 1. lit. t. *Velum applicatur à Ministro, &c.*) Dicto Offertorio Sacerdos discooperit Calicem, qui est in medio Altaris super Corporale, removendo ab eo velum ambabus manibus. Biss. *sup.* & Gerv. *sup.* §. *Detto l' Offertorio.* Minister, si est Clericus cum cotta, plicet velum, non verò Sacerdos Celebrans, non reponendo illud supra Corporale, ut malè faciunt multi, sed ad partem Epistolæ, prope tabellam Secretarum, seu prope Corporale, non verò supra. Bauld. *part. 1. tit. 7. de Offertorio n. 2. not. num. 1.* Tonell. *lib. 2. Rubr. 2. tit. 7. not. 1.* Lohner *part. 2. tit. 18. num. 3.* Sarnell. *part. 4. §. 14. num. 1.* Simon à Larciano *lib.*

4. cap. 12. ver. Calicem; Gherardi Episc. Cotonensis *cap. 7.* & Gerv. *sup.*

Verùm noster P. Franciscus Magnus in suo eruditissimo opere *de Sac. Ceremoniis, præsertim de Divino Officio, & Choro, disp. 1. num. 302.* hac ait: *Cùm hæc applicatio facta à Sacerdote ipso fieri possit, cùm suis ipse manibus velum auferat, Ministrum hoc onere liberandum celerius ampullas & ipse ex abaco auferat, ad Altare deferre queat; quod video ab omnibus observari, nisi aut Sacerdos aliter innuat, aut veli alicujus ratio id deposcere videatur: tunc exceptis aliquibus Auctoribus, communi consuetudine de velo nihil locuti, jubent, ut tunc à Ministro solum ampulla capiantur.* Hæc mox &c.

Magius: quæ quidem sententia profectò amplectenda est, quando Minister puer esset, aut incapax talis functionis: quia absque dubio in hoc casu Sacerdos ipse discooperiens Calicem, accipit velum ambabus manibus, quod declinat à parte posteriore plicando: postea manu sinistra super Altare posita, sola dextera extrahit velum de Corporali, eodem tempore illud plicans in medio; quod postea relinquit prope tabellam Secretarum, vel prope Corporale à cornu Epistolæ, sed nunquam intra ipsum Corporale. *Biss. lit. V. n. m. 13. §. 2. & Gery. in catal. errorum num. 58.* Unde habes, velum esse plicandum, & nullo modo super Corporale relinquendum: super hoc enim nihil poni debet, nisi quod Corpus, & Sanguinem Christi tangere, aut tegere solet. *Lohner. part. 2. tit. 8. pro Ritui communia num. 3.*

III. Gavant, pag. 101. col. 1. ead. lit. t. item explicato manutergio in eadem parte collocabit ibidem pelvicolam, &c.) Reposito à Ministro, vel à Sacerdote velo plicato, ut supra, idem Minister, inharendo Gavanti sententiæ, explicat manutergium, quod in cornu Epistolæ super Altare ponit cum pelvicolâ, & urceolis desuper. Adhærent sententiæ Gavanti Johannes Merinetus in *Cerem. Minorum Observ. S. Franc. part. 2. cap. 2. n. 10.* Paulus à S. Johanne in *Cerem. Augustinianum Discalc. lb. 1. cap. 12. Bauld. part. 1. cap. 17. n. 28.* & alii, quos refert Fran. Magius *disquis. supracit. num. 303.* Verùm idem Auctor adhæret sententiæ Castaldi, qui in *Praxi lib. 1. sect. 4. cap. 1. num. 6.* juxta Ritum à nostri Ordinis Conditoribus institutum, expressè præscribit, ne aliquid super Altare ponatur, unde ait: *Pro manuum lotionem, Minister adaptat mappulam super brachium sinistrum; & accipiens pelvicolam manu sinistra, dextera tenet ampullam aquæ: & sic manibus elevatis aliquantulum in se, & à posteriore distantibus, cum debitis reverentiis, iterum accedit ad latus Epistolæ, & supra gradus,*

si plures illi sint, ascendat; sin minus, ante praelam, aquam ad manuum lotionem, aliquantulum dexteram elevans, in medium pelvicolæ infundit. Postmodum vertens paulisper brachium sinistrum, mappulam ad deterendas manus porrigit. En igitur, quòd linteum, seu manutergium juxta hanc sententiam non debet extendi in Altaris extremitate (ut vult Gavantus in *Comment. ad Rubric. n. 6. hujus tit. lit. r. p. 105.*) quam quidem Castaldi sententiam amplectitur etiam Polac. in *Aphorismis Cerem. 16.* docens, minimè conveniens esse, super Altare Sacerdotem abstergi, aut manutergium poni. In eandem sententiam descendit pariter Bonamicus in *observ. Eccles. obser. 6. num. 6.* ubi ait: *Ponere sudarium, & pelvicolam super Altare, sano Ritui conforme non est: quomobrem Acolythum instruit, ut aquæ ampullam dextera, pelvicolam sinistra; & linteum, aut super sinistro brachio, aut eadem sinistra manu, sub pelvicolâ gestet: denique S. Carolus in prima Synodo provinciali §. De iis, quæ pertinent ad celebrationem Missæ, Sacerdotes instituit, ut pileum, birretum, subbirretum, chirothecas, sudarium, aut quodcumque denique hujus generis, in Altari ne ponant.*

IV. Rubric. n. 2. pag. 101. *Amoves parvam pallam desuper Hostiam.*) Amotò velo à Calice, & plicato, sive à Clerico, sive à Celebrante, ipsemet Sacerdos, posita manu sinistra super Altare extra Corporale, manu dextera accipit Calicem, quem ad cornu Epistolæ sistit, quia in eo cornu ministrandæ sunt ampullæ, ut mox innuimus: deinde adhuc stans in medio Altaris, Sacerdos amovet parvam pallam, quæ est super Hostiam; quam pallam deponit super Corporale versus cornu Epistolæ: sic enim erit commodior Celebranti, quando ea uti debet ad cooperiendum Calicem. Errant non pauci, qui plicato velo, cum deberent ponere Calicem versus cornu Epistolæ extra Corporale, & inde manu dextera amovere pallam pro oblatione Hostiæ faciendâ ambabus manibus,

dextera accipiunt quidem Calicem ad ponendum eum ad cornu Epistolæ, sed eodem tempore sinistra accipiunt Patenam, cum palla suprâ, &c. contra id quod expressè ordinat Rubrica; ut advertitur in *Cerem. Missæ Priv. cap. 10. §. 12. num. 3.*

V. Rubric. n. 2. pag. 101. *Accipit Patenam cum Hostia.* Amota parva palla, Sacerdos sola manu dextera inter pollicem, indicem, & medium digitum, accipit de Calice Patenam cum Hostia; cui occurrens, dum est prope medium Altaris, sinistra manu, eam ambabus manibus tenet (id est iisdem tribus digitis, ut suprâ, etiam sinistra manus) elevatam super medium Corporalis ad altitudinem pectoris, ita tamen, ut aliquantulum distet ab ipso (nec eam elevare debet, ut faciunt multi ante faciem suam) postea eodem tempore oculis ad Deum, hoc est ad Crucifixum elevatis, ac statim demissis, dicit *Suscipe Sancte Pater.* *Bibl. lit. S. n. 20 §. 83.* *Bauld. part. 3. de Ritu servando tit. 7. n. 2.* *Vinit. part. 2. tit. 7 in adnot. §. 4.* *Gerv. in catal. errorum num. 58.*

VI. Gavant. pag. 102. col. 2. lit. x *Imago*

Pro Ritu Missæ Privatæ, servando in oblatione Hostiarum seu Particularum faciendâ.

VII. Gavant. pag. 102. col. 1. lit. y *Et collocat Pyxidem in medio Corporalis.* Si in Missâ Sacerdos sit consecraturus plures Hostias, seu Particulas, pro communionem Fidelium; in primis quando Particulæ sunt paucæ, uti quinque, vel sex, poni debent super Patenam, & subtus Hostiam (vel etiam pro libito super Corporale poni possunt ad partem Evangelii) ad offerendas illas unâ cum Hostia simul; & post Oblationem ponantur supra Corporale separatim ab Hostia, es tamen modo, ut remaneant supra petram Sacram, à parte, secundum communem usum, sinistra Celebrantis, seu Evangelii,

verò Crucis in Hostia deducitur à Baronio, ex Romanorum usu.) Noster P. Novati *lib. 5. Sac. Electorum,* in quo tractat de *Euch. vixi. o cap. 69.* eruditas quasdam addit observationes circa formationem, & comparatum Hostiarum consecrandarum; & in 71. asserit, Crucem in hostiis imprimè litam nefas esse ambigere: & ut probet apud Christianos variis modis in Eucharistia formis Crucem efformatam fuisse; exhibet varias imagines, in quibus variæ Crucis figuræ impressæ apparent: in aliquibus enim videtur nuda Crux sine Christo Crucifixo; in aliis verò conspicitur Christus Crucis affixus variè sculptus; & in aliis exprimitur etiam idem Christus non Crucis affixus sed flagellis cæsus; in aliis resurgens etiam tuis. Agit etiam de forma Crucis, quæ oblati Syrorum, & Alexandrinorum esset, Doctissimus Symondus in *sua dissertatione* de figuris verò Crucis, quæ in oblationum Hostiis formantur, agit eruditissimè Goar in notis ad eorum Euchologium; easdem figuras affert Martene in *part. 1. antiq. Eccles. Ritibus lib. 1. art. 5. n. 28.*

aliquantulum à majori Hostia distantes, & tangantur à manipulo in Consecratione Calicis. Si magna sit Particularum quantitas, poni possunt super Corporale separatim à Hostia ut suprâ, vel intra Pyxidem, vel in vas. Quando sunt super Corporale, non amoveantur, neque ad Oblationem, neque ad Consecrationem. Si sint in aliqua Pyxide, vel in alio vase cooperto Patena, vel palla, vel eam proprio Pyxidis operculo, Calix, vel Pyxis particularum collocatur post Calicem Missæ, ut sit inter ipsum Calicem, & tabellam Secretarum: tempore deinde Oblationis, antequam antequam amoveatur palla à Patena

pro offerenda Hostia, Sacerdos discooperiat Pyxidem, vel Calicem, seu aliud vas Particularum, ad offerendum illas simul cum Hostia, absque eo quod moveatur vel Pyxis, vel Calix à suo loco. Gavantus, Bauld. *sup.* Rubr. 3. num. 1. Biff. *sup.* §. 36. Cerem. Missæ Priv. cap. 11. §. 1. Vinitor *sup.* §. 5. Dirigit tamen Sacerdos intentionem offerendi, etiam ad dictas Particulas, quia non est necesse, ut eas simul cum majori Hostia eleuet: id enim esset maximum incommodum, præsertim quando Particulæ sunt in magna quantitate. Biff. *sup.* & Bauld. *sup.*

VIII. Rubric. n. 3. pag. 102. & Gav. *ibid.* col. 1. lit. 2. *Facis signum Crucis.*) Post factam verò Oblationem, id est dicto *Suscipe Sancte Pater*, Sacerdos utraque manu tenens Patenam cum Hostia, facit cum ea Crucem mediocrem, distinctam, & extensam super Corporale, non per quatuor puncta, sed per lineas æquales; & advertat, in facienda huiusmodi Cruce (quæ non debet excedere longitudinem unius palmi, juxta communem Rubricistarum sententiam) ne Patena tangat Corporale: ideo in efformanda prædicta Cruce, teneat dictam Patenam elevatam, quasi per palmum super Corporale; postea deponit Hostiam quasi in medio ipsius Corporalis in parte anteriori ante se; ita ut ab extremitate, id est ora Altaris, distet quasi per palmum: Biff. *sup.* §. 37. Gerv. *sup.* §. *Terminatio*, & Benven. pag. 17. sic enim commodius Sacerdos poterit osculari Altare, quando opus erit; & insuper Hostia vicinior

est Cruci, quæ est in medio aræ consecrata, super quam etiam convenientissime deponitur; ut notat Gavant. *lit. a.* Si autem super Patenam simul cum Hostia sint etiam aliæ Particulæ consecrandæ, hoc est in parvo numero, ut supra adnotatum est; tunc facta Oblatione, & deposita majori Hostia, ut supra, huiusmodi Particulæ deponantur à parte Evangelii, ut jam diximus; Patena verò ponatur à dexteris, id est à parte Epistolæ super Altare, aliquantulum subtus Corporale; quæ exterso Calice cooperitur purificatorio, ut infra dicemus. Biff. Gerv. & Benven. *sup.*

Si adfit Calix, vel Pyxis cum particulis, ut supra, cooperiat prædictum Calicem Patena, vel palla, & Pyxidem cum proprio operculo; deposita prius Patena sui Calicis aliquantulum subtus Corporale ut supra. Biff. *sup.* §. 28. Cerem. Missæ Privata cap. 11. §. 1. & Gerv. *sup.* §. *Uopo*.

Hoc loco advertere lubet, quod si offerantur Particulæ consecrandæ ad Altare post Oblationem, poterunt ex gravi causa consecrari, facta prius Oblatione earum mente tantum: sed non sufficere pro hac Oblatione mentali commoditatem communicare volentium, docet Doctissimus noster Pasqualigus *de Sacrif. nov. leg. qu. 30. & 35.* ubi tamen n. 6. & 10. dicit, esse solum peccatum veniale, si ante inceptam Canonem offerantur. Post Canonem verò inceptum non possunt admitti etiam ad dandum Viaticum: tunc enim satius est conservare partem Hostiæ majoris. Tonell. *ib.* 2. tit. 7.

Pro Ritu Missæ Privatæ, observando à fine oblationis Hostiæ, & Particularum consecrandarum, usque ad oblationem Calicis.

IX. Rubric. n. 4. pag. 102. *Deinde in cornu Epistolæ accipit Calicem, &c.*) Deposita Patena subtus Corporale, & præmissa simplici, vel mediocri Cruci inclinatione, ac-

cedit Sacerdos ad cornu Epistolæ, nimirum ad locum, ubi Calicem posuit, & in eodem cornu accipit Calicem sinistra per nodum, & dextera purificatorio eum abstergit: de-
inde

inde sumpto prædicto purificatorio inter, vel infra digitos sinistrae manus, qua tenet, ut supra, Calicis nodum, pro extergendis guttis in Calice, dextera accipit ampullam vini de manu Ministri; Bissus, Gervasi, & Benvenuti supra, Vinitor supra §. 7. & ponit vinum in Calicem (quod album esse debet quantum fieri potest) in quantitate decenti, nimirum, quæ uno haustu sine interruptione à Sacerdote sumi possit.

X. Rubr. n. 4. pag. 102. & Gavant. pag. 103. col. 1. lit. d. *Deinde eodem modo tenens Calicem producit si. num.*) Imposito vino, & red-dita ampulla Ministro, eodem modo tenens Calicem, producit dextera signum Crucis super ampullam aquæ (quæ Benedictio omittitur, si Sacerdos celebret Missam pro Defunctis) & dicit eodem tempore, & non prius: *Deus, qui humane substantia dignitatem, &c.* & infundens parum aquæ naturalis in Calicem, prosequitur dicendo: *Da nobis per hujus aquæ, & vini mysterium, &c.* Ad verba *Jesus Christus* Sacerdos inclinet caput versus Crucem inclinatione minimarum maxima. Gervasi supra. Tandem restituit Ministro ampullam, vel deponit super pelviculum, si ea reperitur super Altare; nunquam verò deponat ampullam super tobaleam, aut manutergium. Monens in Instruct. §. 93. Advertat autem Sacerdos, ne teneat Calicem elevatum, sed super Altare positum, dum in illum imponit vinum, & aquam; itemque Calicem bene admoveat prope ampullas, ne guttæ vini, & aquæ deturpent mappam Altaris. Bissus supra §. 38. Bauldry supra Rubr. 4. n. 1.

Minister verò osculatur ampullas, quas

detulit de credentia ad Altare, non verò manus Celebrantis; Rubr. n. 4. pag. 102. & Gavantus ibid. lit. c. & eandem tenere debet in parte inferiori; ita ut Sacerdos possit eas facile per manubrium capere; offerantur eas Minister dextera, sed recipiat ampullam vini sinistra, ut possit ampullam aquæ dextera porrigere cum osculo ejusdem ampullæ tantum: & advertat Minister, ut in porrigendis ampullis debitam faciat reverentiam Celebranti cum capite; nisi Celebratio tione dignitatis, puta Episcopalis, exigit genuflexionem unico genu. Bissus lit. A. num. 162. §. 9. Bauldry supra num. 2. Gavasi in instruct. pro Ministr. Missæ Priv. 8. num. 4.

XI. Gavant. pag. 103. col. 2. lit. g. *Quæta vini, aut aqua disperse apparent, &c.* Quod si post vini, & aquæ impositionem guttæ aliquæ disperse appareant intra Calicem, circumacto vino uniantur, vel purificatorio abstergantur, quod decentius est ne post Consecrationem dubium orietur, si sint consecrata. Bissus lit. S. num. 10. §. 1. Gervasi in instruct. Miss. Priv. supra §. 1. Bauldry supra, & Gavantus supra. Post impositionem Calicis Sacerdos manu sinistra deponit purificatorium omnino extensum super eam Patenæ partem, quæ est extra Corporale, eam cooperiendo. Bauld. Bissus, & Gavasi supra, & à Portu part. 1. de Missa Priv. tit. 7. dub. 4. num. 11. Quod si purificatorium sit ita latum, ut pro cooperienda Patena sit plicandum; extremitates dicti purificatorii respiciant Altare, non verò Celebrantem. Tonell. Rubr. 5. num. 2. Bissus supra, à Portu, & nos etiam supra.

Pro Ritu Missæ Privatæ, ab oblatione Calicis, usque ad numerum lotionem.

XII. Rubr. num. 5. pag. 103. *Finita Oratione prædicta, accipit manu dextera Calicem.*) Exterfis guttis in Calice, & posito purifica-

torio super Patenam, ut supra, Sacerdos relinquit Calicem in cornu Epistolæ: Bauld. part. 3. tit. 7. Rubr. 5. num. 1. atque à Portu supra.

suprà Rubr. 5. in adnot. num. 7. unde ad medium Altaris accedens, non debet secum deferre prædictum Calicem. Castaldus lib. 2. tit. 8. cap. 5. num. 5. Quart. part. 2. tit. 7. Rubr. 5. num. 1. Billus suprà §. 40. Sed quia aliquando propter nimiam distantiam à medio Altaris ad cornu Epistolæ, à quo Calicem deberet assumere, cogere tur Sacerdos distendere nimis, & ineleganter brachium dextrum; ideo stans adhuc in Cornu Epistolæ, antequam illac discedat, ut eat ad medium Altaris, manu sinistra in nodo deprehendens Calicem, deponit quidem illum in eodem Epistolæ cornu, sed prope Corporale à dicta parte Epistolæ. Angel. part. 3. tit. 7. num. 5. Vinitor part. 2. tit. 7. in adnot. §. 12. Postmodum Sacerdos, junctis de more manibus ante pectus, accedit ad medium Altaris, & facit solitam Cruci reverentiam: mox sinistra manu super Altare posita, dextera stans in medio Altaris, accipit Calicem discooperatum per nodum; cui occurrens, dum est prope medium Altaris, sinistra manu, eum eadem manu accipit per pedem. Bill. & Gerv. suprà.

XIII. Rubr. n. 5. pag. 103. & Gavant. ibid. col. 1. lit. h. *Elevatum tenens, ita ut, &c.*) Tenens igitur Sacerdos Calicem prædictum ambabus manibus elevatum, ita ut sinistra teneat eum per pedem, dextera verò per nodum infra cuppam; ita tamen, ut Calicis cuppa non excedat oculos, neque sit infra os, seu infra mentum Celebrantis, ad differentiam elevati Calicis consecrati, ut optime hoc loco notat Gavantus; ideoque pes elevetur ante pectus, sicut dictum est de Hostia. Quart. part. 2. tit. 7. Rubr. 5. Castald. tit. 2. sect. 8. cap. 5. n. 7. Verumtamen pes Calicis tenendus est, non solis digitorum extremitatibus, sed manu, & digitis. Angel. part. 2. tit. 7. n. 49.

XIV. Rubr. n. 5. pag. 103. & Gavant. ibid. col. 1. lit. i. *Offert dicens: Offerimus tibi Domine, &c.*) Sacerdos Calicem tenens elevatum, ut suprà, offert eum debita intentione, dicens Orationem, *Offerimus tibi Domine, &c.* intentis tamen ad Deum oculis, nimirum ad Crucifixi imaginem, per totam dictam Orationem *Offerimus*. A Portu sup. n. 5. Billus, & Gervasi sup. Quòd si esset legenda prædicta Oratio, quia fortè Sacerdos ipsius oblitus fuisset; tunc sufficeret elevare oculos initio Orationis, & statim eos demittere, ut super tabellam posset legere Orationem prædictam. Tonell. Rubr. 4. num. 1. & Gervasi suprà. Dum Sacerdos offert Calicem, Minister cum quasi osculo receptam solam ampullam vini, vel in loco decenti reponit (facta prius Altari solita inclinatione, sive adit Venerabile in Tabernaculo, sive non adit, nisi sit consuetudo, ut idem Minister tantum se inclinet ad Altare, in quo non est Tabernaculum Sanctissimi Sacramenti; quia tunc Bauld. part. 1. cap. 17. n. 16. illam improbare non audet, cum gravissimi Auctores id sentiant, & praxis faveat) vel reportat ad Credentiam: Bonamicus part. 1. Obs. 6. num. 5. certè nullatenus eam colloet super Altare, vel ejus gradus. Bonam. sup. An possit elevari manutergium super Altare extensum, ut à Celebrante possit facilius capi ad manus tergendas; unde non sit necessarium, ut apprehendat illud Minister super brachium, aut manum sinistram; non conveniunt Doctores, ut nos suprà num. 3. innuavimus. Affirmativam sententiam tenent Gavantus hoc titulo Rubr. 2. lit. 1. Corfettus, & Vinitor, quos refert, & sequitur à Portu suprà num. 6. sed noster P. Castald. in Praxi Sac. Cerem. lib. 1. sect. 4. cap. 1. contrariam expressè docet sententiam, quamvis à Portu suprà eum citet pro sua sententia affirmativa. Castaldi opinionem alii quoque sectati sunt, quos suprà allegavimus, & quibus nos quoque adharemus. Hanc opinionem secutus est etiam Solarius in Cerem. Minim. part. 3. cap. 5. num. 4. & noster Magius locis cit. asseverat, quòd P. Raphael Averfa Generalis Cler. Min. & Sapientissimus Theologus, postquam nostrum morem intuitus est, eum com-

meat. N n

mendavit, jussitque Clericis suis, ut imposterum illum omnes imitarentur. De hoc Ritu iterum erit sermo infra *num. 23*. Igitur juxta hanc sententiam, Minister, dum Sacerdos dicit *Offerimus tibi Domine*, reportat Ampullas vini, & aquæ ad credentiam, ubi eas reponit, ac ampullam vini cooperit suo operculo: mox pro manuum lotionem adaptat mappulam super brachium sinistrum; & accipiens pelliculam manu sinistra, dextra tenet ampullam aquæ: & sic manibus elevatis aliquantulum æqualiter inter se, & à pectore distantibus, cum debitis reverentiis iterum accedit ad latus Epistolæ; & supra gradus, si plures sint, sin minus, ante pradelam, aquam ad manuum lotionem præparatam tenet, expectando ibi Sacerdotem, ut docet *Caltaldus supra*.

XV. Rubr. num. 5. pag. 103. & Gavant. *ibid. col. 2. lit. l. Post Hostiam collocat.*) Finita à Sacerdote supradicta Oratione *Offerimus, &c.* Calicis pes ab eo detinetur elevatus à Corporali ad altitudinem trium circiter digitorum: Anonymus Italus §. *Terminato*: qui Calix ambabus manibus detinetur; & facit cum eo signum Crucis super Corporale, quod non debet excedere altitudinem palmi, in utraque linea. *Baldassar. supra §. Messovi*; *Bisf. sup. & Gervaf. cap. 8. §. Terminata*; & sit ambabus manibus, non autem una tantum, ut malè quidam faciunt. Vinitor *supra*, & *Gervaf. in catalogo error. num. 64*. Non fiat prædicta Crux per puncta, sed per lineas æquales; & proportionaliter reliqua observentur, quæ de formatione Crucis faciendæ cum Patena *supra* exposuimus: itaque formatio lineæ directæ dictæ Crucis incipit ab extremitate posteriori Corporalis, usque ad medium ipsius Corporalis circiter; nec hæc imaginaria Crucis formatio, cum alia pariter imaginaria, quæ cum Patena facta fuit, confundatur: *Tonell. supra Rubr. 3. num. 2*. linea verd transversa deducatur ferme super plicaturam transversam postero-

rem supradicti Corporalis proportionaliter à Portu *supra*; & sic hoc signum Crucis formabitur super Hostiam, quod est animal vertendum. *Tonell. & Gerv. sup.*

Posteà Calicem in medio Corporalis Hostiam collocat ambabus manibus: facit autem, ut Calix distet ab Hostia per spatium alterius Hostiæ circiter; *Bisf. Caltald. & Tonell. sup.* quidquid tradiderit Bonamic. *part. 2. num. 18*. debere nimirum esse spatium unius circiter palmi: non enim colligi potest ex Rubrica, quæ dicit *Post Hostiam*; quæ profecto malè se equaret, si per *ly Pauld post* vellet palmum significare: eumque Calicem deinde Pallam aperit non ad Mysterium, sed ad cavendum ut docet hoc loco Gavantus: allumitur enim Pallam per manum dextram, sinistra posita super Altare, extra Corporale, vel alii volunt, retinente eadem sinistra parte Calicis, aut nodum; ne fortè Sacerdos Calicem impingens nolens invertat; quæ juxta Auctores citandos, semper observat Sacerdos, sive cooperiat Calicem, sive cooperiat, ad præcavendum idem periculum præsertim post Consecrationem; *Angell. part. 3. tit. 6. num. 5. Bonamic. part. 2. num. 1* quod periculum tamen, absque eo quod Sacerdos Calicem sinistra teneat, facilius evitari poterit, si à propra festinatione se abstineat.

XVI. Rubric. n. 5. pag. 103. & Gavant. pag. 104. col. 1. lit. in *In spiritu humilitatis, &c.*) Cooperto Calice, Sacerdos junctis manibus super Altare positus, tali forma, minores duo digiti, tangant anteriorem partem Altaris, aliis supra ipsum naturaliter junctis, aliquantulum, hoc est, modeste inclinatus, dicit Orationem: *In spiritu humilitatis*, voce submissa, & secreta, *supra*; posteà erectus, elevans oculos ad Cælestis imaginem, & illos statim deum, & eodem tempore, quo elevat oculos, etiam expandens, & elevans usque ad humeros jungensque statim manus ante pectus, *supra*

manus expanduntur, elevantur, & junguntur, dum dicitur *Oremus* ad Orationes, *Ger-
vati supra; Angeli part. 3. tit. 7. num. 2.*

XVII. Rubr. n. 5. pag. 103. & Gavant. pag. 104. col. 1. lit. n. *Quod semper facit, &c.*) Prædictum Ritum semper observare debet Sacerdos, quando aliquid est benedicturus, ut præscribit *Rubr. num. 5. pag. 103.* quæ quidem verba Rubricæ, nimirum circa modum elevandi oculos, & extendendi manus, intelligenda sunt solum de elevatione manuum, non oculorum, nisi in propriis locis aliud expressè notetur; quod probatur, ex eo, quod multoties super Hostiam, & Calicem post Consecrationem Sacerdos facit Cruces, & tamen tunc non debet elevare oculos, qui in Hostia consecrata figi debent.

Neque dicas, hanc explicationem gratis afferri, eò quod Rubrica loquatur de Benedictionibus faciendis, & ideo non habere locum quoad Cruces, quas post Consecrationem facit Sacerdos, quæ non sunt Benedictiones, ut probat D. Thomas *part. 3. quest. 83. art. 5. ad 4.* cum non spectet ad Sacerdotes summum Caput omnium Sacerdotum benedicere; neque, inquam, hæc dicas: Cruces enim, quæ post Consecrationem fiunt, sunt in honorem Passionis Christi, quæ maxime in Cruce veneratur; vel etiam sunt ad commemorandam virtutem Crucis; D. Thomas *supra, Bissus lit. C. num. 595. §. 8.* sed quidquid sit, opus fuit, supradictam ponere distinctionem, quia nonnulli de hoc insipienter dubitarunt. Præterea notandum, quod dum dextera aliquid benedicitur, est observanda solum prædicta Rubrica, quando ambæ manus liberæ sunt: quia aliquando sinistra manus est occupata, & tunc manus elevari non possunt, neque jungi, sicut occurrit, quando Sacerdos benedicit Hostiam statim à se consecrandam, & vinum in Calice; tunc enim manu sinistra tenet, vel Hostiam, vel Calicem; item quando in Missa benedicit aquam, quo etiam

tempore sinistra tenet Calicem. *Biss. lit. f. num. 20. §. 42. & 43. Gavant. Bauld. part. 3. tit. 7. Rubr. num. 5. in notis num. 4. Tonell. lib. 2. num. 6.*

XVIII. Rubr. n. 5. pag. 103. & Gavant. pag. 104. col. 1. lit. o. *Veni Sanctificator, &c.*) Sed ut redeamus unde discessimus, Sacerdos elevans oculos ad Crucifixi imaginem, expandens, & elevans usque ad humeros, & jungens statim manus ante pectus *ut supra,* dicit: *Veni Sanctificator omnipotens æterne, &c.* voce submissa, & secreta.

XIX. Rubr. num. 5. pag. 103. & Gavant. pag. 104. col. 1. lit. p. *Signat manu dextera, &c.*) Et posita manu sinistra extensa super Altare extra Corporale, dicens *Et benedic,* format manu dextera extensa Crucem, non per quatuor puncta, ut diximus, sed per duplicem lineam, alteram scilicet rectam, alteram transversam, manente pariter dextera extensa super Calicem, & Hostiam. *Biss. sup. §. 41. & à Portu supra num. 8. & hic,* sicut alibi, quando Crux est communis Calici, & Hostiæ, oportet, ut advertunt multi, ne, dum faciunt primam lineam, interrumpant manum inter Calicem, & Hostiam, sed faciant æqualem, & erectam versus pectus: quamobrem, ut recte fiat, inchoetur prima linea recta à medio pallæ anterioris; & secunda linea transversa ducatur prope oram anteriorem pariter pallæ, quæ mediare solet inter Hostiam, & Calicem. *Bauld. part. 3. cap. 3. num. 6. Tonell. sup. num. 7. & tit. 3. Rubr. 5. num. 1. Bonamic. Observ. 9. num. 4. Lohner part. 2. tit. 18. num. 7. Gavant. sup.* Utraque linea extendatur æqualiter alta, à Calice ad Hostiam, non deprimendo manum super Hostiam super Corporali positam, in loco humiliori à Calicis cuppa. *Bauld. Tonell. Bonamic. Lohn.*

XX. Gavant. pag. 104. col. 2. eadem lit. p. *Transversa pars Crucis fiat manu quoque transversa, non recta.*) Vult Gavantus, prædictam Crucem ita debere fieri, ut pars transversa

dicta Crucis, manu quoque transversa, & plicata, non recta, fieri debeat, qua, ait ipse, ad abigendas à Calice muleas utimur. Huic Gavanti sententia adherent etiam Arnaud. *part. 2. tit. 7.* ubi ait, ita transversa pars Crucis fiat manu quoque transversa; idemque habet Solarius in *Cerem. Minorum part. 3. cap. 1. num. 15.* Cerem. *Minorum obfer. & Cerem. Conventualium part. 2. cap. 2. num. 9.* & *Cerem. Cler. Reg. S. Pauli cap. 7. num. 11.* ita præscribens: *Transversum Crucis fiat quoque manu transversa.* Verùm Cruces in Missa super oblata, manu semper extensa, rectisque digitis efformari oportere, ita ut etiam in transversalis lineæ ductu non debeamus manum invertere, & prima recta linea à transversa, ac plicata manu scindenda non sit, sed eadem in manu extensa, & digitis pariter rectis formanda sit linea hæc secunda; docet disertè Pater Castaldus *libro 2. cap. 6. num. 8. in Ceremon. nostræ Congregationis, & in praxi Sac. Ceremoniarum lib. 2. sect. 7. cap. 3.* his verbis: *Dum signum Crucis super oblata, vel alia benedicenda format, caveat Sacerdos, ut quasi quatuor puncta formans, Crucem designet, neque manum, aut illius digitos instillet. Sed semper extensam manum, & usque digitos omnes tenendo, duas æquales lineas, alteram quidem rectam, alteram verò transversam, qua per medium, rectam lineam prius figuratam interfecet, distinctè formet; & advertens in super, ne nimis celeriter, sed regulariter, aut uniformi motu, quasi calamo lineas designans, affectione senota, manus ipsas ducat, atque deducat. Castaldo subscribit Quarti *part. 2. tit. 3. sect. 1. dub. 5.* ubi ait: *Lineam transversam formandam esse non manu transversa, sed extensa in rectum; probatque hanc sententiam verbis superioris Rubricæ, quæ ita loquitur: Benedicens, totam manum dexteram extendat omnibus illius digitis pariter junctis, & extensis: ita Rubr. ubi nulla prorsus fit mentio de transversanda manu. Mox eadem Rubrica subnectit: Cum rem aliquam benedicit parvum digitum vertat rei, cui benedicit: in quibus**

pariter verbis Rubricæ, nulla sit mentio de manu transversa: quapropter sententia Castaldi, & Quarti, est profectò Rubricæ conformis. Tota vis supradictæ Rubricæ consistit est in illis verbis: *Parvum digitum vertat, &c.* sed solum *Parvum digitum* de verissimum est, lineas Crucis non esse formandas acumine totius manus, sed extremitate minoris digiti; ac propterea semper firmum remanet, manum dexteram modo esse deflectendam in formanda linea transversali; sed semper debere remanere extensam in tota Cruce formanda, quia lineæ Crucis formantur extremitate minoris digiti, & non acumine, seu longitudine totius manus; & ita adimpletur dispositio Rubricæ, vertendo nimirum parvum digitum rei oblata, quæ benedicitur: è contrariis si deflecteret totam manum, non venisset Sacerdos parvum digitum oblatis, quibus benedicit; sed parti laterali Altaris; quod dicitur contra Rubricam.

Præter Castaldum, & Quarti, docetur hanc sententiam etiam Card. Cantelmus in *Cerem. Miss. Priv. cap. 6. §. 5.* Hagerer in *7. num. 5. Angel. part. 2. cap. 14. in alia & Magius in galateo Relig. diff. 26.* Deinde prædicta sententia confirmata fuit auctoritate Decreto Sac. Rit. Cong. vulgato die Augusti 1663. & quod datur in nostro codice sub num. 406. unde compellimur in hoc casu recedere à Gavanti, & aliorum sententia supra exposita.

Advertendum hic est, quod dum Sacerdos dicit Orationem supradictam, *Post Sacerdos dicitur, &c.* ad verbum *Deus*, non debet inclinare caput, licet gratis contrarium doceat Polaccus in *Abbas. part. 1. Cerem. 14.* & cum eo à Portu *supra. num. 15.* sed debet reverentiam solum facere, antequam dicat à medio Altaris post Benedictionem oblaturum, ut accedat ad cornu Epistolæ pro lavandis manibus. *Bill. sup. §. 44. & Motta.*

relatus ab Hippol. à Portu §. 97. Tonell. & Bauld. *suprà*.

XXI. Gavant. pag. 104. col. 2. lit. q. *Si facienda est Oblatio Populi, &c.* Si fiat oblatio à Populo, debet fieri, ut observat Gavantus *hic*. Superest addendum, quòd Sacerdos pro facienda Oblatione, aliquantum retrahit se à medio Altaris. Est etiam in usu apud quosdam, osculari rem offerendam, & manum Celebrantis post Oblationem; quòd non videtur inconveniens, maxime quoad rem offerendam (abstineant tamen Mulieres ab osculo manus Celebrantis) dummodò non fiat, ut etiam observat Gavant. in Missis Defunctorum, in quibus oscula omittuntur. Populo faciente oblationem, nunquam datur Patena osculanda, quia hoc prohibuit S. Pius V. in Epistola ad Archiep. Taraconensem; Bauld. *part. 2. cap. 10. art. 1.* potest tamen exhiberi Crux, seu alia imago, juxta usum Ecclesiasticum. Tandem adver-

tendum, quòd in Oratorijs privatis non possunt oblationes recipi. Biss. *tom. 2. lit. O. num. 4.*

De his Populi, & antiquis Oblationibus doctè, & eruditè discunt Card. Bona *lib. 2. cap. 9.* Johannes Baptista Scortia *de Sacros. Missæ Sacrif. lib. 4.* Antonius Baldassarrius *in sua Liturg. dilucidata part. 1. cap. 36.* Antonius Bellotte *in suis observ. pag. 479. & seqq.* Hieronymus Columbus *de Angelica & humana Hierarch. lib. 4. art. 4. cap. 67.* Johannes Mabillon. *in suo eruditissimo comment. præfixo ad Ordines Romanos*, quos ipse divulgavit; Claudius de Vert *tom. 2. suarum explic. Liturg. cap. 2. num. 38. & seqq.* & recentissimè noster P. Franciscus Berlendi in sua eruditissima dissertatione Italicè exarata, & Venetijs impressa, cui Titulus -- Delle Oblazioni all'Altare; Dissertazione Storica Teologica, &c.

Pro Ritu Missæ Privatæ, à fine Oblationis, usque ad finem lotionis manuum.

XXII. Rubric. n. 6. pag. 104. *Accedit ad cornu Epistolæ.* Sacerdos, cum ad Orationem *Veni Sanctissime* ut benedixerit oblata, facta Cruci reverentia: minimarum maxima, ut docent Biss. *lit. S. num. 20. §. 45.* & alii, junctis manibus ante pectus, accedit ad cornu Epistolæ: in predicto tamen casu omittendam esse Cruci inclinationem deducitur ex Auctoribus, quos dabimus *infra n. 28.* ob rationem ibi adductam.

XXIII. Rubr. n. 6. pag. 104. & Gavant. pag. 105. col. 1. lit. r. *Ministro aquam fundat, elevato prius ab eodem, &c.* Postquam pervenit Sacerdos ad cornu Epistolæ, ut dictum est, ibi stat; & Minister inclinans se se eidem Celebranti, ampullam aquæ quasi osculans, infundit parum aquæ in pelvum, donec Sacerdos det signum definiendi: sed ne aquæ guttulæ cadant super

Altare, aut Sacerdotis paramenta, Minister pelviculam, quasi ad cinguli altitudinem elevare debet; ampullamque supra pelvim attollet, ad octo circiter digitorum mensuram. Castald. *lib. 1. cap. 16. num. 6.* Lohner *part. 3. tit. 9. num. 9.* Illud etiam diligenter observare debet Minister, ut semper super eandem pelviculæ partem aquam infundat; ne hac, illacque discurrans Celebrantis humectet totam manum. Præscribit præterea Gavantus, ut idem Minister elevet paululum ab Altari manutergium; ut Sacerdos illud facillè capere queat ad manus tergendas: sed juxta ea, quæ tradidimus *suprà num. 14.* dictum manutergium debet Minister præ manibus, vel super brachio sinistro tenere; ubi præter Doctores ibi allegatos, docet hoc etiam Corsett. *tract. 1. part. 1. cap. 1. n. 22.*

XXIV. Rubr. n. 6. pag. 104. & Gavant. pag. 105. col. 1. lit. f. *Lavat manus, id est, &c.*) Prædicto modo aquam fundente Ministro, Sacerdos lavat ibi munus, id est extremitates digitorum pollicis & indicis utriusque manus, non totas manus, non os, aut labia. Polaccus *pa t. 1. §. 16.* Vinitor *part. 2. tit. 7. in adnot. §. 18.* neque purificatorio, sed manutergio à Ministro sibi porrecto, non quidem in Altari, sed super Ministri brachioposito (ut diximus in *Observationibus, & Additionibus num. 3.* & mox *num. 14.* unde vide ibi, quæ dicta sunt) manus abstergat. Vinitor *supra.*

Dum digitos lavat, hoc non faciat super Altare, sed conversus ad Ministrum, aquam infundentem: dum verò digitos abstergit manutergio à Ministro porrecto, vertat se Sacerdos ad parietem Altaris in eodem cornu Epistolæ. Angel. *part. 1. tit. 7. n. 53.* & Aloysius Gherardi *cap. 7. num. 14.* Postea Minister, recepto manutergio à Sacerdote, se inclinans descendit, immisurus aquam in Sacrarium, aut alium locum congruum, aut in vasculum ad id deputatum, non autem super pavementum, nisi ex necessitate; & tunc spargere debet aquam in diversas pavimenti partes; Bonamic. *part. 1. observ. 6. n. 6.* & omnia reportet ad credentiam, factis debitis inclinationibus, & reverentiis, tam accedendo, quam recedendo ab Altari; manutergium plicat; & sumpta campanula, si opus est, redit ad graduum anteriorem infimum in cornu Epistolæ, ubi genuflectit, postquam fecerit consuetam inclinationem. Bonamic. *sup. & part. 1. observ. 12. num. 11.* Lohner *part. 3. tit. 9. num. 10.* & Gervasi in *instru. pro Ministr. Missæ Priv. cap. 8. n. 9.*

XXV. Rubr. n. 6. pag. 104. & Gavant. pag. 105. col. 2. lit. r. *Lavabo inter innocentes manus meas.*) Sacerdos, dum manus lavat, recitat Psalmum *Lavabo inter innocentes, &c.* non movens se ab eodem Epistolæ loco, ubi est; Bonamic. *part. 2. num. 10.* & omnes

communiter; & dicit submissa, & leni voce, ita autem lentè versus dicti Psalmi profequitur, ut totus Psalmus sit terminatus cum manuum absterione: Bauld. *part. 1. tit. 7. num. 2.* Biff. *lit. 5. num. 20. §. 41.* in fine prædicti Psalmi *Lavabo* dicitur *Gloria Patri.*

XXVI. Gavant. pag. 105. col. 2. *lit. r. Ad versus Gloria Patri, qui post hanc clem reditur.*) Controvertitur à Doctores an dici possit à Sacerdote illud *Gloria Patri* dum est in via, redeundo à cornu Epistolæ ad medium Altaris; & sententiam affirmative amplectuntur Gavant. hic, Angel. *num. 51.* Lohner *part. 2. tit. 18. num. 8.* naud. *tit. 7. num. 11.* negativam vero sententiam tuentur Bauld. *part. 3. supra num. 1.* Tonell. *sup. Rubr. 7. num. 3.* Bordonus *Reg. tom. 2. à Portu sup. num. 6.* & Gervasi in *instru. Missæ Priv. supra §. Festa laudat Benedictione, &c.* & hoc ob hanc validissimam rationem, quia inclinatio capitis, qualem exhibere debet Sacerdos versus Crucem dum dicit *Gloria Patri*, fieri debet sine ortu locali personæ; ut docent Diana *part. 1. tra. 3. respons. 34.* & Bordonus *supra.* Puto autem, quod non possit dici in via, reverà, pace Auctorum, qui primam sequuntur sententiam, dici non potest ob rationem allatam, dubitatur, an recitari debeat dictum *Gloria Patri*, solum in medio Altaris? Affirmant Tonell. Bauld. *sup. Bauld. part. 2. cap. 2.* Biff. *sup. Gerv. supra num. 22.* Bordon. Diana *supra*, Petrus Bona in *Ord. celebrandi Missæ part. 3. §. 6.* quoniam nunc adhæret etiam ipsemet Gervasi in *M. mihi communicato*; & censet cum prædicto recitandum esse *Gloria Patri*, in cornu Epistolæ, priusquam Celebrans ab eodem cornu Epistolæ discedat; & id reverà colligitur ex verbis subsequentis Rubricæ, ubi habetur: *Lotis manibus, & illis ante pedes genua revertitur ad medium Altaris*: supponitur ergo prædicta verba, recitatum esse integrè

Psalmum, & per consequens etiam *Gloria Patri*, cum hoc sit pars Psalmi. Debet igitur illud recitare, dum abstergit digitos, verâ facie ad parietem Altaris in cornu Epistolæ. Certum est tamen, quod ubicunque ex his locis dicatur (quamvis supradictus secundus Ritus magis arrideat, quia est conformior Rubricis Missalis) semper Celebrans Cruci caput inclinât, inclinatione minimarum maxima; in quo conveniunt omnes, præsertim verò Bauld. Tonell. Lohn. Gerv. Boldall. Biff. & à Portu *sup.*

XXVII. Rubr. n. 6. pag. 104. & Gavant. pag. 105. col. 2. lit. u. *Prætermittitur, &c.* Prædictus versus *Gloria Patri* prætermittitur

in Missis Defunctorum: cum enim dicatur in signum lætitiæ, non habet locum in functionibus luctus: & advertendum, quod loco *Gloria Patri*, non est dicendum *Requiem æternam*; ut aliquos gratis fecisse refert Bauld. *part. 3. tit. 7. Rubr. 6. num. 3.* & Biffus *suprà* § 45. Item prætermittitur versus *Gloria Patri* ad Psalmum *Lavabo*, in Missis de tempore à Dominica Passionis, usque ad Sabbatum Sanctum exclusivè. Sed utrum omitti debeat in Missis Votivis de Cruce, & de Passione, quæ dicuntur prædicto tempore Passionis, alibi resolvimus negativè cum Biff. *lit. P. num. 255. §. 1.* quia istæ non sunt Missæ de tempore.

Pro Ritu Missæ Privatæ, à fine lotionis manuum, usque ad initium Præfationis,

XXVIII. Rubr. n. 7. pag. 105. *Celebrans lotis manibus, &c.* Lotis manibus Sacerdos, & ceteris peractis, ut mox diximus, manibus extensis, & ante pectus junctis, redit ad medium Altaris; redit autem convertendo latus dexterum ad Altare, ut naturaliter ambulet ad medium ipsius Altaris; à Portu *nam. 2.* ubi stat erectus. Tonell. *suprà* Rubr. 7. *num. 1.* Angel. *part. 3. tit. 7. num. 7.* Gervasi *suprà* §. *Ritornato.* Benven. *sup.* pag. 19. Utrum autem statim, ac ad medium Altaris pervenerit, Sacerdos debeat facere consuetam inclinationem Cruci, dissident inter se DD. Affirmant Biffus *sup.* Lohner *part. 6. tit. 7. num. 7. lit. h.* & etiam Tonell. *suprà*; quamvis hic in *lib. 3. cap. 1. §. 4. num. 2.* ubi docuit, quod in accessu, & in recessu à Cruce sit faciendâ inclinatio, hanc apposuerit exceptionem: nisi paulò ante recessum, vel paulò post accessum à Rubrica præscribatur: & exemplum ipsum dedit, ut in osculatione Altaris, & in inclinatione capitis exhibenda ad vocem *Deum* in principio Symboli: ideoque inhaerendo huic suæ doctrinæ, patius excludere debebat in hoc casu Cruci

reverentiam: nam hæc statim fiet, hoc est post oculorum elevationem, ut infra, in dicenda Oratione, *Suscipe Sancta Trinitas, &c.* Stando igitur prædictæ regulæ generali, tenenda est potius sententia negativa, nempe non esse faciendam in prædicto casu à Sacerdote Cruci inclinationem; ut docent Benvenuti *pag. 19.* & à Portu *suprà* Rubr. 6. *n. 3. in adnot.* nisi tamen Sacerdos, dum est in medio Altaris, diceret *Gloria Patri*, quia tunc profectò inclinare deberet: sed hoc dicendum est potius in cornu Epistolæ, ut supra adnotavimus.

XXIX. Rubr. n. 7. pag. 105. & Gavant. *ibid.* col. 1. lit. x. *Suscipe Sancta Trinitas, &c.* Stans igitur, ut supra, erectus Sacerdos in medio Altaris, oculosque ad Deum elevans, hoc est ad Crucifixi imaginem, & statim demittens absque manuum gesticulatione, tam in elevatione, quam in demissione; Polacius *part. 2. §. 16.* manibus junctis super Altare positus, aliquantisper inclinatus, hoc est mediocriter, voce secreta dicit Orationem, *Suscipe Sancta Trinitas, &c.* manibus jun-

junctis, super Altare positus tali forma; ut minores duo digiti tangant anteriorem Altaris partem, & ut alii supra ipsum Altare sint naturaliter juncti. Gavant. Benven. & à Portu *suprà*.

XXX. Rubr. n. 7. pag. 105. & Gavant. *ibid.* col. 1. lit. y *Orate fratres*.) Dicta prædicta Oratione *Suscipe Sancta Trinitas*, manibus hinc inde extensis, & super Altare positus, extra Corporale tamen, nisi hoc esset ita magnum, ut id commodè fieri non possit; Billus *suprà* §. 18. osculatur Altare in medio: tum junctis manibus ante pectus, demissisque oculis ad terram, à sinistra manu ad dexteram, vertit se ad Populum, ut dicat *Orate fratres*. Hæc duo tantùm verba *Orate fratres*, proferuntur voce nec submissa, sive secreta, nec alta, clara, & ordinaria, sed mediocri, extendens simul, ac jungens manus de more. Castaldus *lib. 2. cap. 16. n. 2.* Billus *suprà* §. 46. Bauldry *part. 3. cap. 2. num. 5.* & alii. Post dicta hæc duo verba *Orate fratres*, Æt aliquantulum Sacerdos versus Populum, nec se tam citò vertat ad Altare, sicut quando dicit *Dominus vobiscum*, sed morulam faciat. Paris de Crassus *lib. 2. cap. 4.* Billus *suprà*; Tonell. *lib. 2. tit. 7. Rubr. 7. num. 3.* Bauld. *part. 3. tit. 7. Rubr. 7. num. 1.*

XXXI. Gavant. pag. 105. col. 1. eadem lit. y *Leo Papa instituit*, ex Radulpho *prop. 23.*) Gavantus ex Radulpho *prop. 23.* adstruit, Leonem Papam instituisse prædictam precem, & de ea mentionem fecisse Sothezum de *Consec. dist. 1. &c.* Sed hæc eadem deprecatio *Orate fratres* reperitur, ut refert Serranus *part. 1. num. 141.* in Liturgiis SS. Marci, & Jacobi, non quidem sub iisdem verbis, sed sub aliis, videlicet: *Orate pro offerentibus, ut servet præsentem Sacerdotem, qui ea offert. Dominum Deum supplices imploremus.* Alias hujusmodi formas refert Card. Bona *lib. 2. cap. 9. num. 6.* Itaque quamvis

prædictam precem instituerit Leo I. sub verbis, quibus modò fit; quoad substantiam tamen, vel sensum Apostoli tradiderunt; docet Stephanus Durandi *lib. 2. de Rit. cap. 29.* à Gavanto citatus.

XXXII. Rubr. n. 7. pag. 105. & Gavant. *ibid.* col. 2. lit. z *Perficit circum, &c.*) De inde sine ulla capitis, aut corporis sed Populum inclinatione, vertit se Sacerdos ad Altare, ut perficiat circum; convertitur autem ad illum junctis manibus ante pectus à parte dextera Altaris, id est à parte Evangelii; dum se vertit perficiendo circum, voce submissa prosequitur: *Ut inquam, ac vestrum Sacrificium, &c.* Billus, Tonellus, & Gervasi *suprà*. Utrum autem Sacerdos debeat facere reverentiam Cruci, cum fuerit ad Altare reversus post dicta verba, ut supra cum, licet in Rubricis in hoc casu nullum habeatur verbum de reverentia facienda Cruci; Billus tamen *tom. 2. lit. R. num. 13.* sicut etiam Hippolytus à Portu *suprà* Rubr. 7. *in adnot. num. 13.* putant cum Tonello *libro 2. titulo 7. Rubrica 7.* Sacerdotem non posse in supradicto casu Cruci inclinationem, quia, cum antea terga verterit Cruci, idem, imò plus, ac si ab Altari medio accesserit.

XXXIII. Rubr. n. 7. pag. 105. & Gavant. pag. 106. col. 1. lit. a *Suscipiat Dominus*.) Dicto autem *Orate fratres*, Ministri, seu circumstantes respondent, *Suscipiat Dominus, &c.* qui tamen hæc respondet, non debet statim respondere dicto *Orate fratres*, sed prius faciant; sed aliquantisper expectent, quia prius Sacerdos prosequi debet: *Ut inquam, ac vestrum Sacrificium*, usque ad ultimam verba, *Patrem omnipotentem*; neque Sacerdos respondeat *Amen*, antequàm Minister integrè confecerit Orationem, usque ad postremas voces *Sua Sancta*. Castaldus *lib. 2. cap. 16. num. 11.* Billus *lit. S. num. 20. §. 46.* Lohr *part. 3. tit. 9. num. 10.* Bauldry *suprà* *part. 1. cap. 17. n. 21.* Gervasi *suprà*.

Quando Minister dicit *Suscipiat, &c.* re-
manet genuflexus, sed erectus corpore, &
capite. Ita pariter in defectu Ministri, vel
aliterius respondentis, Sacerdos sibi met
respondet, dicens, *Suscipiat Dominus, &c.*
de manibus meis, &c. erectus & stans, dum
hæc dicit, in eodem Altaris medio, mani-
bus ante pectus junctis, & voce submissa.
Bomanicus part. 2. num. 21. Gervasi, & à
Portu supra num. 15.

XXXIV. Rubr. n. 7. pag. 105. & Gav.
pag. 106. col. 2. lit. b. *Orationes secretas.*)
Quo *Suscipiat* finito, sive à se dicatur, sive
à Ministro, & non prius, *Celebrans* sub-
missa voce, semper concludit, dicendo
Amen. Deinde manibus extensis ante pe-
ctus, ut sit ad alias Oraciones ante Episto-
lam, & stans in medio Altaris (sed con-
versus aliquantulum ad librum, ut possit
commodè legere, qui liber debet esse prope
Corporale, Bissus supra §. 2.) dicit absolute,
non solum sine *Oremus*, sed etiam sine *Do-
minus vobiscum* (quod significatur per il'a
verba Rubricæ num. 7. p. 105. & sine alia
interpositione) ex libro, & submissa voce,
Orationem, vel Oraciones secretas; & si
plures sint dicendæ, primam concludit,
sicut fit in fine primæ Orationis ante Episto-
lam. Si igitur unica Oratio sit dicenda,
submissa voce eam dicit usque ad conclusio-
nem exclusivè, quam conclusionem alta
voce legit. Si verò plures Oraciones re-
dicentur, debet primam Orationem termi-
nare secretè per illa verba, *per omnia Secu-*

la Seculorum, & debet sibi respondere *Amen*:
Lohner part. 2. tit. 19. num. 2. Bauldry part.
3. tit. 7. n. 1. Bissus supra §. 46. Gervasi su-
pra §. *Quando*: deinde subjungitur secunda,
tertia, &c. Oratio, sub unica conclusione.
Lohner supra.

Notandum hic occurrit, quòd dum Sa-
cerdos stans in medio Altaris, aliquid in Mis-
sali reperire debet, sive Oraciones secretas,
sive aliud; quantum fieri potest, uti debet
sola manu sinistra, dextera super Altare po-
sita; ut ita fiant actus cum omni decencia:
sed valdè laudabile erit, in Sacristia quarre-
re omnia, & signacula suis locis aptare. At
ubi ex necessitate adhibeatur dextera, man-
us ad invicem, non super imponantur.
Bissus supra num. 45. Tonellius supra num.
4. & à Portu supra num. 19. Cùm di-
cit *Per Dominum nostrum*, jungit manus,
concludit Oraciones, sicut reliquæ conclu-
duntur; cùm dicit *Jesus Christum* (& non
prius) caput inclinat, *Rubrica superior*, ver-
sus Crucem, inclinatione minimarum ma-
xima. A portu sup. num. 21. Gervasi supra §.
Avvertirà. Si concludatur Oratio per aliam
conclusionem, tunc non inclinatur caput;
Gervasi cap. 5. §. *Terminando*, & à Portu su-
pra; sed manus junguntur de more ad vo-
cem, *In unitate*; Gervasi, & à Portu su-
pra; quod idem facit (nempe jungit ma-
nus, & caput inclinat) in prima, & ul-
tima tantùm Oratione, non autem in medi-
is, quia istæ non terminantur per illam
conclusionem. A Portu supra.

Pro Ritu Missæ Privatæ, ab initio usque ad finem Præfationis.

XXXV. Rubr. n. 8. pag. 106. & Gavant,
ib. col. 1. lit. c. *Depositis super eo manibus,*
&c.) Diâs Orationibus secretis, Sacerdos
cùm pervenerit ad finem conclusionis ulti-
mæ Orationis secretæ, ad illa scilicèt ver-
ba: *Per omnia Secula Seculorum* exclusivè,
Gavant, Rubr. *Missæ*.

stat in medio Altaris, facie ad librum con-
versa, ut Præfationem legat; Vinitor part.
2. tit. 7. in adnot. §. 23. depositisque super
Altare manibus hinc inde extensis prope Cor-
porale; quas manus, antequàm incipiat,
Per omnia Secula Seculorum, deponit abque
capi-

capiti inclinatione, vel oculorum elevatione. Gervasi *sup. c. 8. §. In fine*; Angel. *part. 3. tit. 7. n. 8.*

XXXVI. Rubr. n. 8. pag. 106. & Gavanti. *ib. col. 1. lit. d. Intelligibili voce*, Per omnia *Secula Seculorum*.) Deinde dicit Sacerdos convenienti & intelligibili voce, nimirum eadem, qua clarè reliqua in Missa legi solent: *per omnia Secula Seculorum*, sive deinde talia verba sint finis Orationis ultimæ secretæ, sive principium Præfationis. Quart. *part. 2. tit. 7. Rubr. 1.* Post hæc verba prosequitur eadem voce Præfationem, dicendo, *Dominus vobiscum, &c.* Sed non jungit manus, retinet quippe illas immotas, à Portu *Rub. 8. in adn. n. 5.* nec vertit se ad Populum, quia jam proximus Sacrificio, nullo modo se divertit ad aliud; ut tantum opus possit tota applicatione perficere. Amalarius *lib. 3. cap. 9.* ubi ad nos moraliter erudiendos hæc habet: *Nec debet Arator, dignum opus exercens, vultum in sua terga referre.* Rursus Innocentius III. de Mysteriis Missæ *cap. 12.* docet pariter idem, dicendo, quod -- Sacerdos non se vertit ad Populum: quia cor habet sursum ad Dominum, jamque intentus est ad Sacrificium Altaris pertractandum.

XXXVII. Rubr. n. 8. pag. 106. *Cum dicit Sursum corda.*) Elevat manus usque ad pectoris terminos, & non ultrà; Tonellius & alii cit. à Portu *suprà num. 6.* ita ut palma unius manus, digitis junctis in suis extremitatibus, respiciat palmam alterius manus. *Rubr. suprà, Bissus, Lohner, & Gervasi suprà.*

XXXVIII. Rubr. n. 8. pag. 106. *Cum dicit Gratias agamus Domino, &c.*) Jungit manus, sed prius elevat eas usque ad humeros; Bissus, & Gervasi *suprà*, aliter operaremur contra Rubricæ dispositionem, quæ in quilibet manuum elevatione præfigit pro termino humerorum altitudinem. Ita *Rubr. n. 3. tit. 4. pag. 88.*

XXXIX. Rubr. n. 8. pag. 106. *Cum dicit, Deo nostro*) Oculos elevat ad Crucifixi imaginem, & statim caput inclinat; deinde demittit, caput etiam inclinando inclinatione minimarum minima, dum profert præ-

dicta verba *Deo nostro*; ita Hippolytus à Portu *sup. n. 7. & 8.* quam inclinationem minimam etiam Minister exhibere debet: Bauldry *part. 1. cap. 17. n. 32.* respondetur deinde à Ministro, *Dignum, & justum est,* in Ordine Missæ; sed voce clara, & alta, ut respondere debuit antecedenti.

XL. Rubr. n. 8. pag. 106. *Responde dignum, & justum est.*) Sacerdos elevat, extendit manus, quemadmodum elevavit, extenduntur ad Orationem, & sic perseverat, donec dicatur *Sanctus, &c.* Angel. *part. 3. tit. 7. num. 8. Gervasi suprà, &c.*

XLI. Rubr. n. 8. pag. 106. *Prosequitur Præfationem, &c.*) Deinde tenens eodem modo supradicto manus, prosequitur Sacerdos Præfationem propriam, vel communem, juxta Rubricarum dispositionem in quibus Præfationibus egimus *suprà part. 1. tit. 12.* eadem voce clarè, & ordinatè. Quando in Præfatione communi, & aliter dicitur, *Per Christum Dominum nostrum,* inclinatur caput: Vinitor *part. 2. tit. 7. in not. §. 25. Corsetus tract. 2. part. 2. sect. 1. (nec unquam per totam Missam, dum dicit Per Christum Dominum nostrum sine verbo Iesus, caput inclinet; una solum vice excepta; scilicet in Canone post Consecrationem ante verba Nobis quoque peccatoribus: Vinitor suprà)* è contrà inclinat inclinatione minimarum media in Præfatione B. M. quando profertur hoc nomen: à Portu *suprà n. 11.* & à fortiori inclinat caput inclinatione minimarum maxima versùs Crucem ad nomen *Iesu,* quando nominatur in præfatione; sicut etiam Minister ad prædicta verba caput inclinare debet.

XLII. Rubric. n. 8. pag. 106. *Cum dicit Sanctus, &c.*) Nec manus super Altare ponit Sacerdos, nec pectus percutit; Bissus *suprà §. 49. Bauldry part. 3. Rubr. 8. suprà n. 11. Vinitor suprà §. 25. quod nec facit Minister Bauldry part. 1. cap. 17. n. 32. Vinitor part. 2. tit. 16. num. 30.* sed junctis ante pectus manibus mediocriter inclinatus, voce ordinatè

inter claram, & submissam, scilicet depressam in uno tono; Corsetus tract. 2. part. 1. sect. 1. in addit. num. 4. à Portu supra n. 14. & Gervasi supra; dicit Sanctus, &c. atque profertur in tali voce mediocri usque ad finem. Anonymus Italus, Bonamicus part. 1. observ. 7. n. 2. & Gervasi supra.

XLIII. Rubr. n. 8. pag. 106. & Gavant. ibid. col. 2. lit. e. Campanulam pulsante.) Minister interim, hoc est, dum Sacerdos dicit Sanctus, parvam campanulam pulsat ter interpolatim, duobus ictibus pro singulis vicibus; Bauldry part. 1. & 3. supra. Billus supra paragr. 49. Lohner part. 3. tit. 9. n. 10. & Gavant. hac lit. e. vel uno continuato sono (quod tamen minus placet; Vinitor loc. infra citand.) pulsat usque dum Sacerdos dicit Benedictus, &c. tunc enim campanulam in secundo gradu, ad dexteram Celebrantis deponit. Vinitor part. 2. tit. 16. paragr. 30. Bauldry part. 1. cap. 17. num. 32. Lohner supra part. 3. tit. 9. num. 10. Gervasi in instruct. pro Ministr. Missæ Priv. cap. 9. num. 1.

XLIV. Rubr. n. 8. pag. 106. & Gavant. ibid. col. 2. lit. f. Signum Crucis sibi producit, &c. Cum Sacerdos dicit Benedictus, qui venit, &c. erigit se & corpore, & capite;

& signum Crucis sibi producit à fronte ad pectus juxta morem consuetum, & hoc idem Crucis signum eodem tempore sibi format Minister. Bauldry, Vinitor supra, &c. In formando dicto Crucis signo debet Sacerdos tenere hanc regulam: dum profert vocem Benedictus, signat frontem; dum profert Qui venit, signat pectus; dum profert In nomine Domini, signat humerum sinistrum; dum profert Osanna in excelsis, signat humerum dexterum.

XLV. Gavant. pag. 106. col. 2. eadem lit. f. Hic Hymnus non alio modo terminandus est, quam adhibito signo Crucis, & manuum junctio in fine.) Vult Gavantus, quod Sacerdos jungat manus solum post factum signum Crucis, sicut fit ad finem Hymni Angelici; cui Gavanti sententiæ subscribunt Bauldry part. 3. tit. 7. Rub. 8. Vinitor, & Gervasi supra in instruct. Missæ Priv. neccon Benvenuti pag. 21. Billus verò supra paragr. 49. à Portu supra n. 17. & Angel. part. 1. tit. 7. num. 56. tenent, non esse faciendam manuum junctioem: quia statim post factum signum Crucis, quod sequitur, est elevatio manuum cum elevatione oculorum, & deinde junguntur manus super Altare.

Pro Ritu Missæ Sollemnis, à fine Offertorii, usque ad incensationem Oblatorum.

XLVI. Rubr. n. 9. pag. 106. & Gavant. pag. 107. col. 1. lit. g. Accedunt ad Altare.) In Missa Sollemni, dicto à Celebrante Oratus, Diaconus, & Subdiaconus genuflectunt in locis suis post Celebrantem. Gavantus hic, Bauldry part. 3. tit. 11. art. 7. n. 1. & Celebrans submissa voce, junctis manibus, recitat Offertorium. Bauldry part. 3. supra, Billus lit. E. num. 197. §. 84. Subdiaconus verò per planum vadit ad credentiam, ad Altare reversurus, ut infra dicemus. Bauldry part. 1. cap. 13. & part. 3. supra, n. 1. Corsetus tract. 1. part. 1. cap. 3. n. 11. Billus supra.

An Diaconus statim post cantam unum Oratus, debeat ascendere ad Altare, non conveniunt Doctores. Castald. lib. 1. sect. 7. cap. 1. n. 15. Bauldry & Billus supra, necnon Abbas Benven. in Missa Sollemni §. Dum in Choro; & de Bralio part. 2. cap. 6. num. 1. affirmativam tuentur sententiam; negativam verò amplectitur Lohner part. 3. tit. 2. §. 2. n. 1. Verum ego Auctoribus prioræ sententiæ cum Hippol. à Portu part. 2. de Missa Sollemni tit. 7. Rubr. 9. in adnot. n. 1. libentius adhaereo, ea ratione permotus, quia, si Diaconus expectare deberet, donec

O o 2

Cele-

Celebrans legerit totum Offertorium, ut docet Lohner *suprà*, illa mora ad nihil inserviret.

Posito, quòd statim, facta prius genuflexione, ut *suprà*, in suo loco Diaconus ascendere debeat ad Altare, ut juxta nostram sententiam reverà ascendere debet, oritur aliud dubium inter Rubricistas; utrum ad sinistram Celebrantis accedere debeat? Affirant Castald. *suprà*, Turrin. *part. 2. sect. 3. cap. 3. §. Finito Symbolo*; & Corsetus *trad. 1. part. 1. cap. 4. n. 9.* negat verò Lohner *part. 1. tit. 2. §. 2. n. 1.* Bissus *suprà*, Benven. *suprà*, de Bralio *suprà*, Bauld. *part. 1. cap. 12. & part. 3. suprà*, in quam negativam sententiam pariter descendit à Portu *suprà*: quia hoc ipso, quòd ad sinistram Celebrantis, seu ad librum Diaconus pervenisset, ut Celebranti assisteret in dicendo Offertorio; Celebrans Offertorii lectionem terminasset, vel ex toto, præsertim si Offertorium esset breve, vel ex parte quasi totali: quare Diaconus non inserviret assistendo Celebranti, ut Auctores contrariæ sententiæ intendunt: volunt enim ipsi, ut clarè legitur in Turrino cit. quòd Diaconus se conferat ad librum Missalem, ut monstret Offertorium Celebranti. Ex alio capite cogereur Diaconus statim à sinistra Celebrantis discedere, & ad ipsius dexteram transire, ut adversarii fatentur. Igitur Diaconus facta genuflexione in loco suo post Celebrantem, ut *suprà* dictum est, statim ad ipsius Celebrantis dexteram accedat; ut etiam videtur disponere Rubrica n. 9. quæ dicit: *Disto Oremus, Diaconus, & Subdiaconus accedunt ad Altare in cornu Epistole*: en igitur, quòd conformior est Rubricæ, accessus Diaconi ad dexteram; quàm ad sinistram Celebrantis, Ad Librum verò quod attinet, potius Ceremoniarius assistat; qui ideò ascendente ad Altare Celebrante, accedere debet per planum ad cornu Evangelii, eum debita inclinatione Cruci. A Portu *suprà*.

XLVII. Rubr. n. 9. pag. 106. *Diaconus amovet Calicem, si est in Altari*, Diaconus verò, si Calix est ad Altare, quamvis non deceat esse in credentia, ut docet *Robr. superior*, facta genuflexione in loco suo post Celebrantem, accedit ad ipsius dexteram, ut mox diximus; & amovens Calicem à medio Altaris, illum collocat versus cornu Epistolæ, ubi eum detegit, & Patenam infert Celebranti, eo modo, quo infra dicemus. Interim Subdiaconus facta etiam genuflexione post *Oremus*, pergit ad credentiam, ut imponatur ei velum oblongum à aliquo Ceremoniario, vel etiam ab aliquo Acolyto super humeros: Turrin. & de Bralio *suprà*, & Benvenuti §. *Subdiaconus*, vel etiam extendit sibi, adjuvantibus Acolythis, circa humeros prædictum velum oblongum. *Cerem. Episc. lib. 1. cap. 10. §. 1. & lib. 2. cap. 8. §. 60.* Tum procedit ad Altare, ut infra dicemus, ad cornu Epistolæ sequente Acolyto. Bauldry *part. 3. cap. 1. art. 7. n. 4.*

XLVIII. Rubr. n. 9. pag. 106. *Vel si sit credentia, ut magis decet, &c.* Si verò Calix sit in credentia, ut etiam ex Rubricæ capite decet, & omnino in ea esse debet; non Subdiaconus post impositum sibi velum oblongum, eo modo, quo paulò ante dicemus, sed ita, ut pars dextera veli longè pendeat, ut præscribit *Cerem. Episc. suprà*, ad hoc, ut commodè Calicem cooperire possit; Bissus *lit. S. n. 196. §. 13.* inquam, faciat, quod infra adnotatur.

XLIX. Gavant, pag. 107. col. 1. *Deponitur autem velum parvum Calicis, &c.* Imposito velo oblongo serico, vel auriplegiato, super Subdiaconi humeros, ut mox innuimus, controvertunt Rubricarum interpretes, an parvum Calicis velum removendum statim sit à Calice, & in credentia relinqui debeat? Negat Castald. *lib. 1. §. 7. cap. 1. n. 15.* Bralio *suprà*, affirmat verò Gavant. *hic*, Bauldry *part. 3. suprà*, Lohner *part. 3. tit. 2. n. 11.* Chittani

Miss. 1. cap. 10. n. 3. Cabrin. cap. 3. n. 23. Benven. sup. Cerem. Presbyt. Cong. Missionis rom. 1. part. 2. art. 7. n. 1. sicut etiam à Porto sup. n. 4. cui affirmativæ sententiæ adherendum esse crediderim; tum quia Rubrica Missalis nullam mentionem facit de prædicto parvo velo, licet sermonem habeat de omnibus; quæ cum Calice portari debent, tum qui Calix sine velo expeditius deferretur. Amoveri igitur debet à secundo Ceremoniario dictum parvum-velum, ut voluit Bissus, & Benvenuti supra; vel ab ipsomet Subdiacono, ut præscribit Cerem. Presbyt. Missionis loco cit. & postea relinquatur super credentia; quod quidem velum plicari exinde potest; vel à supradicto Ceremoniario, ut tenet Lohner supra; vel ab Acolythis, ut vult Venantius tit. 9. de Acolythis in Missa Sollemni cap. 1. n. 7.

L. Rubr. n. 9. pag. 106. & Gavant. pag. 107. col. 1. lit. i. *Manu sinistra tenens, &c.* Subdiaconus accepto velo oblongo, ut supra, manu sinistra nuda, non autem velo pendente ab humeris cooperta, accipit Calicem, Gavant. *hic*, per nodum cum suis requisitis, Bissus supra, hoc est cum Patena, super qua sit Hostia munda palla cooperta Cerem. Episc. lib. 2. supra. Tunc dictam partem longiorem veli, super ea extendit, dextramque supra ipsum velum, & Calicem leviter apponit, ne aliquid decidat; & sic ad Altare procedit sine ulla omnino genuflexione, quia non vadit, neque transit per medium; Bissus, Lohner supra; & pergit ad cornu Epistolæ per viam breviorum, id est per latus Epistolæ. Bauldry, Biss. & à Porto supra.

LI. Rubr. n. 9. pag. 107. & Gavant. ib. col. 1. lit. m. *Comitatus ab Acolythis, &c.* Interim dum Subdiaconus defert Calicem, primus Acolythus, vel alius deputatus, accipit ambabus manibus ampullas vini, & aquæ; illasque elevatas usque ad pectus sine operculis, subsequens Subdiaconum, & non eum præcedens, Gavant. *hic*, defert

ad cornu Epistolæ, porrigitque Subdiacono, ut infra, prius ampullam vini, mox aquæ.

LII. Rubr. n. 9. pag. 107. *Ipsè Diaconus Calicem detegit, &c.* Subdiaconus cum pervenerit ad Altare, deponit super illud Calicem: tum Diaconus stans in eodem cornu Epistolæ, removet à Calice partem longiorem veli pendentis ab humeris ipsius Subdiaconi.

LIII. Rubr. n. 9. pag. 107. & Gavant. ibid. col. 1. lit. n. *Patenam cum Hostia, &c.* Deinde dictus Diaconus Patenam cum palla accipit, & conversus ad Celebrantem, deposita Palla prope Corporale, ita ut facile apprehendi possit, Patenam cum Hostia discooperta Celebranti porrigit ambabus manibus; ita ut dextera ejus sit versus superiorem partem, & sinistra versus inferiorem; & ita ut Celebrans suas manus interponere possit, eamque ambabus manibus capere valeat: prius tamen Diaconus, tum Patenam, tum Celebrantis manum osculatur. Gavant. Castald. Lohner & Bauldry supra. Sed solus Celebrans Hostiam offert, Bissus lit. C. n. 197. §. 35. more solito, dicendo Orationem *Suscipe Sancte Pater*, & postea deponit Hostiam super Corporale, ut mos est; Patenam verò deponit super Altare verus cornu Epistolæ, extra Corporale quidem, sed prope illud. At si Symbolum non diceretur, dicto à Celebrante *Oremus*, Subdiaconus imposito sibi velo, ut supra, defert cum Calice bursam Corporatum; & cum ad Altare pervenerit cum supradicto Ministro; Diaconus ambabus manibus eam accipit (cui cedente locum Celebrante) ad medium Altaris accedens explicat Corporale prius in medio genuflectens, & bursam ponit in cornu Evangelii; & facta iterum genuflexione, recedit à medio (& Celebrans redit ad medium Altaris ut prius) deinde redit ad Subdiaconum, ubi cætera peragit ut supra. Bauldry part. 3. supra art. 7. n. 3. Biss. O 3 lit.

lit. S. n. 196. §. 14. Turrin. part. 2. sect. 3. cap. 3. §. Finito Symbolo.

LIV. Rubr. n. 9. pag. 107. Subdiaconus extergit Calicem cum purificatorio.) Interim, dum scilicet Celebrans Hostiam offert, Subdiaconus sinistra manu Calicem per nodum accipiens, & dextera manu purificatorium assumens, digitis ejusdem dexterae manus in Calicem immittit, cum purificatorio extergit; Rubr. sup. Bauldry part. 1. cap. 13. art. 1. n. 27. quod purificatorium deinde nodo Calicis circumvolvitur, sique Calicem statim exterius sine osculis in manus Diaconi tradit. Lohner part. 3. tit. 3. Bauldry supra.

LV. Rubric. n. 9. pag. 107. & Gavant, ibid. col. 2. lit. o. Diaconus accepta ampulla vini, &c.) Postquam Diaconus à Subdiacono Calicem accepit, eum sinistra tenet in nodo, non elevatum, sed super Altare positum, &c. Billius supra §. 36. & statim dextera manu ampullam vini de manu ejusdem Subdiaconi recipit, qui eandem de manu Acolythi accipit, utroque dante, id est Acolytho, & Subdiacono, omnino sine ulla osculis. Gavantus hac lit. o. Bauldry, Lohner, & alii.

LVI. Rubric. n. 9. pag. 107. & Gavant, ibid. col. 2. lit. p. Ampullam aquae.) Dum Diaconus vinum in Calicem infundit, Subdiaconus ampullam aquae ab Acolytho sine osculis in dextera manu per manubrium acceptam parum elevans, & ostendens benedicendam Celebranti, versus illum aliquantulum inclinatus, dicit submissa voce: *Benedicite Pater reverende.* Castaldus lib. 1. sect. 7. supra, Nicolaus de Bralio supra n. 3. & Celebrans tunc facit versus aquam signum Crucis (interim manu sinistra pectori admoda) dicendo eodem tempore: *Deus, qui humanae substantia, &c.* & non prius; Cereimon. Missae Privatae cap. 6. de faciendo signo Crucis §. 3. n. 1. quam Orationem manibus ante pectus junctis prosequitur. Billius lit. C. n. 197. §. 36. de Bralio supra. à Portu supra. n. 14. & interim Subdiaconus paucas aquae

guttas in Calicem infundit; deinde reliqua ampullam Acolytho, tradita ei prius ampullam vini, quam à Diacono recepit, illa que remanet. Bauldry supra, Billius supra supra.

Si adsint Particulæ consecrandæ pro Communionem Fidelium, serventur ea, quæ dantur à Gavanto hoc loco, cum quo conveniunt etiam Bauldry, & Turrin. supra non Bill. lit. D. num. 123. §. 29. qui admodum ut Pyxis, seu Calix talium Particularum post Oblationem factam, collocatur à Diacono semper super lapidem consecratum, & ve super Altare portatile, post Calicem.

LVII. Rubr. n. 9. pag. 107. & Gavant, ibid. col. 2. lit. q. Cum eo dicit, Offerimus, &c.) Post infusionem vini, & aquae in Calicem, Diaconus, si guttae dispersae appareant, ut facile accidere potest, intra Calicem, abstergit purificatorio. Maxime tamen Calicem sinistra per nodum, & dextera manu per pedem, vel alio commodiori modo, si fieri potest, porrigit Celebranti per nodum Calicem, cum osculo pedis ipsius Calicis, & deinde manus Celebrantis; quæ Celebrans capiens ambabus manibus, dextera scilicet nodum, sinistra pedem, illa offert simul cum Diacono, qui sua dextera sinistra infra pectus admoda, tangere debet pedem Calicis, seu brachium dexteram Celebrantis sustentare; simulque cum illo dicit idem Diaconus Orationem, *Offerimus tibi, Domine, &c.* Cerem. Episc. lib. 2. cap. 8. §. 63. & Rub. supra. Castaldus tamen ibid. 1. sect. 7. cap. 1. n. 15. docet, Diaconum in prædicta circumstantia debere sinistra brachium Celebrantis, dextera vero pedem Calicis sustentare: sed Bauldry, Lohner, & alii, ionixi verbis Rubricæ, quæ loquuntur cum particula disjunctiva, firmiter tenent id, quod nos supra tradidimus.

Major insurgit difficultas in quærensatione, ob quam Diaconus concurrat simul cum Celebrante ad offerendum Calicem, non verò ad offerendam Hostiam; cuius rei

Nullam rationem reddit Gavantus. Dicere itaque super hoc, idè juxta Romanum Rituum prædictam Orationem *Offerimus tibi Domine, &c.* in oblatione Calicis non solum à Sacerdote, sed etiam à Diacono recitari: tum quia Diaconus antè vinum Calici infundit; tum quia antiquitus idem Diaconus Sacratissimum Sanguinem Populo ministrabat, juxta illam Laurentii Sanctissimi Diaconi ad Sixtum Pontificem querimoniam; quem cum ad Martyrium properantem videret, ipse cupidus Martyrii sic Sanctum Sacerdotem alloquens, dicebat: *Quòd, Sacerdos Sanctus, sine Diacono proprias nunquid degenerem me probasti? experire, utrum idoneum Ministrum elegeris, cui commisisti Domini Sanguinis dispensationem, Sanguinis, inquit, non Corporis sub specie panis; utique & hoc dicturus, ait noster Caracciolus in notis doctissimis ad caput 9. primæ partis nostrarum constitutionum n. 4. si Diacono id quoque licuisset. Stet igitur, primoribus Ecclesiæ temporibus, Diaconorum munus præcipuum fuisse, communicantibus sub utraque specie Calicem Sacrum porrigere; in ejus rei comprobationem multa veterum testimonia affert Martene lib. 1. de antiquis Eccl. Ritib. cap. 4. art. 10. n. 5. Id tamen Diaconibus vetitum fuisse innuit S. Chrysostronus homilia 46. in Matthæum, ubi sic loquitur --- Non vides, qualiter soli Sacerdoti licet Calicem Domini Sanguinis præbere? E contra sunt, qui adstruant ex Justino Martyre in Apologia 2. ad Antoninum Imperatorem, Diaconos ex pane, & vino, & aqua consecratis, partes distribuisse unicuique presentium, & ad absentes detulisse. In Concilio vero Arelateni 2. Can. 15. statutum est, ut Diaconus Corpus Christi presente Presbytero tradere non præsumat; cui succinit Concilium Carthaginense 4. Can. 38. Sed hæc ostendunt suntaxat, variam fuisse locorum diversorum circa Ministrum Communione consuetudinem; Romæ tamen certum, quòd*

Corpus ministrabat solus Celebrans, ut fatetur etiam Martene loc. cit. Calicem verò etiam Diaconus porrigebat, & ad absentes Acolythus Sacra dona deferebat: unde saltem juxta Romanam prædicam disciplinam subsistit ratio adducta, ob quam Diaconus est confors cum Sacerdote oblationis Calicis, non verò Hostiæ.

Præterire hoc loco non debeo, quòd supra allegata verba à Divo Laurentio prolata eruntur ex Divo Ambrosio lib. 1. officior. cap. 41. ubi tamen hæc præcisa leguntur: *Experire certò, utrum idoneum Ministrum elegeris, cui commisisti Domini Sanguinis Consecrationem:* sic scriptum est in antiquis codicibus, tam editis, quam MS, non *Dispensationem*, ut in vulgatis libris correctum est. Huic autem lectioni, ut optimè notat Card. Bona lib. 1. cap. 25. ver. Liturg. n. 4. nullatenus formidandæ, aut corrigendæ, sed omnino restituendæ, favet contextus, nam sequitur: *Cui consummandorum consortium Sacramentorum, huic consortium tui Sanguinis negas?* Confors scilicet, erat Diaconus Consecrationis, & consummationis Sacramentorum; & Ambrosius modo loquendi illius Seculi, non de Consecratione Sacramentali, sed Ministeriali locutus est: certum est enim, quòd Diaconus non consecravit Sanguinem Christi, sed eo à Sacerdote consecrato, sanctificabat, & quodammodò consecravit Populum, ipsum Sanguinem Dominicum ei ministrando, & dispensando.

Cæterum prædicta formula, *Offerimus tibi Domine*, ita in numero plurali pronuntiata adhibetur utique à Sacerdote, etiam in Missa Privata, dum celebrat sine Diacono: quia formulæ pro Soli mni Missa institutæ, ut notat laudatus Bona eodem lib. cap. 9. n. 5. non mutantur in Privata. Hujus verbi *Offerimus* meminit Augustinus lib. 20. adversus Faustum Manichæum cap. 21. dicens: *Quis enim Antistitem in locis Sanctorum Corporum assistens Altari aliquando*

quando dixit: *Offerimus tibi Petre, aut Paule, aut Cypriane?* sed quod offertur, offertur Deo, qui Martyres coronavit.

LVIII. Rubr. n. 9. pag. 107. & Gavantus ibid. col. 2. lit. r. *Ponit in dextera manu Patenam.* Facta Oblatione, Celebrans solus more solito, id est facto signo Crucis cum Calice, ponit eum super Corporali in medio retro Hostiam, ita ut Hostia sit inter ipsum Celebrantem, & Calicem. Cerem. Episc. lib. 2. cap. 2. §. 63. Bissus tom. 1. lit. G. §. 38. & statim Diaconus prædictum Calicem Palla cooperit. *Ceremon. Episc. supra.* Tum idem Diaconus accipiens de Altari Patenam, ponit illam in manu dextera Subdiaconi stantis in cornu Epistolæ; Cerem. Episc. supra; & Rubrica supra; ita ut pars nobilior Patenæ, hoc est pars inferior respiciat ipsum Subdiaconum. De Bralione supra, Gavant. lit. f.

LIX. Rubric. n. 9. pag. 107. & Gavant. ibid. col. 2. lit. f. *Cooperit extremitate veli, &c.* Collocatam, ut supra, in manu dextera Subdiaconi Patenam Diaconus cooperit extremitate veli ab humeris dicti Subdiaconi pendens à parte dextera: *Ceremon. Episc. lib. 2. cap. 8. §. 63.* adjuvante tamen Ceremoniaro; Bauldry part. 1. cap. 13. n. 29. Bralione supra; & mox ipse Subdiaconus sine genuflexione vadit post Celebrantem ad medium Altaris in planum.

LX. Rubric. num. 9. pag. 107. *Et facta genuflexione ibi stat, &c.* Ubitunc, & non prius, facta genuflexione, super medium infimi gradus stat in eodem plani medio; Rubric. supra, de Bralione supra, Bauldry part. 1. cap. 13. & part. 3. supra n. 8. Lohner part. 3. tit. 3. n. 11. nec amplius genuflectere debet, nisi ad elevationem SS. Sacramenti, ut infra (quamvis Celebrans, aut alii genuflectant) nisi aliter notetur, Cabrinus cap. 3. n. 26. Bauldry part. 3. supra, Lohner supra.

LXI. Rubr. num. 9. pag. 107. *Sustinens eam elevatam, &c.* Subdiaconus, ut di-

ximus, stans in plano, tenet Patenam elevatam ob oculos, usque ad illa verba Orationis Dominicæ: *Et dimitte nobis debita nostra*: Rubr. supra, Cerem. Episc. lib. 2. cap. 1. §. 74. iustinet, inquam, Patenam elevatam ante oculos, sinistra manu brachium dexterum sustentans. Polaccus part. 2. lib. Castaldus lib. 1. sect. 7. n. 16. à Porta part. 7. Rubr. 9. in adnot. num. 24.

LXII. Rubr. n. 9. pag. 107. & Gavant. pag. 108. col. 2. lit. t. *Patena non tenetur.* In Missis autem Defunctorum, & in Festis sexta Parasceves, Patena à Subdiacono non tenetur, ut etiam suo loco dicitur, Rubr. 9. & Gavantus.

Superest advertendum, quòd dum Diaconus Patenam Subdiacono porrigit, Celebrans prosequitur Orationem, *In Spiritibus militatis, &c. & Veni Sanctificator, &c.* interim Acolythus defert ampullas ad eandem; Bissus lit. C. n. 197. §. 39. Thuriferarius verò cum thuribulo, & Navicularius cum navicula, accedunt ad Altare, & Thuriferarius solus cum thuribulo, & navicula simul, si non adsit Navicularius, in initio Missæ, Bauldry part. 3. cap. 11. n. 7. num. 9.

Præterire etiam non debet, quòd in Ceremoniali PP. Augustinensium part. 4. cap. 1. præscribitur, quòd Subdiacono tantum in Missa Sollemni datur Patena tenenda, non verò aliis inferioris ordinis, quando compareret in aliquo casu necessitatis eos, excepto Subdiaconi officium in Missa: sed ego non dubitarem, etiam inferiori Clerico in aliquo casu posse Patenam tradi: scio enim, quòd aliquando in Ecclesia Romana actum fuisse sine scrupulo, etiam extra casum necessitatis: id ostendo auctoritate Ordinis Romani III. à Mabillonio vulgati, in quo habet lego num. 16. -- Acolythus, quando incensans Pontifex Canonem, venit sub humero habens sindonem in collo ligatam, & tenet Patenam in dextera parte ante pectus suam.

Pro Ritu Missæ Sollemnis, ab initio Incensationis oblatorum, usque ad Præfationem.

LXIII. Rubr. n. 10. pag. 109. & Gavanti. ibid. col. 1. lit. u. *Dicens, Per intercessionem, &c.* Dicit à Celebrante *Veni Sanctificator, &c.* Thuriferarius vel Navicularius si adest, tradit naviculam Diacono, qui eam tenet coram Celebrante (sicut & Thuriferarius thuribulum) & ministrat ut initio Missæ: unde resumenda sunt, & percurrenda omnia, quæ tradidimus in nostris Additionibus, & Observationibus ad Gavanti Commentaria tit. 4. hujus secunda partis n. 14. & seqq. & Celebrans ter imponit thus in thuribulum, scilicet, *Per intercessionem, &c.* ad verbum Diaconi *Benedicere*, reddito prius cochleari eidem Diacono, qui illud recipit cum solitis osculis; semel manu dextera Celebrans producit signum super thuribulum fumigans. Gavanti hic, à Porta supra, Castald. lib. 2. tit. 2. cap. 14. Tum Diaconus tradit thuribulum cum solitis osculis, ut in alia incensatione, Celebranti, cujus brachium dexteram, iterum dicitur, quasi sua sinistra sustentat.

Non levis emerit scrupulus circa verba illa, *Per intercessionem Sancti Michaelis Archangeli, &c.* quæ habentur in precatione, quam profert Celebrans, dum, ut mox dicimus, benedicit incensum, quod immitit in thuribulum. Cum enim Angelus, qui Zachariæ apparuit, & stetit à dextris Altaris incensæ, Lucæ cap. 1. sit Gabriel, affirmante ipso *Ego sum Gabriel, &c.* videtur Michaelis nomen, non ab auctore hujus precationis eidem insertum, sed oscitantia librariorum intrusum: & equidem antiquissimi codices Liturgici, non Michaelis, sed Gabrielis referunt nomen. Illyrici Missa ab Eminentissimo Bona edita, ut alibi dicit, ad calcem operis rerum Liturgicarum; Missa Tilliani codicis à Menardo vulgata post Gregoriti Sacramentarium; MS. Pontificale Salisburgensis Ecclesiæ, apud Martene lib. Gavanti. Rubr. Missæ.

de antiquis Eccles. Ritib. cap. 4. art. 12. Pontificale Sagensis Ecclesiæ undecimo Seculo exaratum, & allegatum à Petro Le Brun tom. 1. part. 3. art. 7. sicut & Missale plenarium satis vetustum, quod extat in Bibliotheca Angelica PP. Augustinensium Romæ, legunt *Gabrielis*, non verò *Michaelis* in prædicta precatione. Cum igitur nullus antiquior codex appareat, in quo Michaelis nomen ibi legatur, dubitari non poterit, germanam loci hujus esse lectionem, quæ mox laudati codices præferunt. Merito itaque piissimus & eruditissimus Cardinalis Thomasius hujus loci emendationem exoptabat. Vidit difficultatem Parisiensis Missalis editor, eamque declinavit, præmittendo nomen utriusque Archangeli, *Michaelis, & Gabrielis*, sed dicendo tantum in tali precatione, *Per intercessionem Sancti Archangeli*, nullum aliud nomen exprimendo, teste eodem Le Brun loc. cit. In Missali verò Meldensis Ecclesiæ, quod Doctissimus Antistes Jacobus Bossuet edi curavit, locus iste fuit correctus, & *Gabrielis* nomen loco *Michaelis* appositum. Miramur D. de Vert, qui in nonnulla alia minoris etiam momenti, diligenter, & severè nimis censoriam virgam exercuit, Orationem hanc nullis observationibus illustrasse; cum tamen amplius animadversioni locus non desset. Denique prætereundum non est, totam hanc precationem à PP. Prædicatoribus, & Carthusianis omitti in suis Missalibus, nec adhuc ab Ecclesiis Lugdunensi, Senonensi, Tullensi ac Laudunensi fuisse receptam. Conatur laudatus Petrus Le Brun sensum hujus precationis tueri, etiamsi legendum esset *Michaelis*, qui in Apocalypsi cap. 8. legitur, quod *Angelus stetit ante Altare, habens thuribulum aureum*; hic autem Angelus creditur fuisse Michael; sed præterquam quod

Pp in

in Apocalypsi nomen Michaelis non refertur, certum etiam est, quod auctor prædictæ precationis mentem intendit ad Zachariæ factum; quocirca non poterit non esse contorta quæcumque effingatur explicatio, neque etiam contra manifestam veritatem stare potest aliqua probabilis ratio, seu conjectura, qualis est illa, quam loc. citat, affert idem Le Brun de apparitione S. Michaelis in Monte Gargano; in cujus historia legitur, quod visus fuerit S. Michael in loco ubi ædificata est Ecclesia, tenens in manu sua thuribulum: unde est, quod in Officio prædicti Archangeli recitatur illa Antiphona: *Stetit Angelus juxta aram templi, habens thuribulum aureum in manu sua*: hujusmodi, inquam, conjecturæ satis profecto non sunt ad prædictam difficultatem eliminandam; cum nimis manifestum sit, auctorem precationis, mentem direxisse ad exprimendum Angelum illum à Zacharia descriptum, qui stabat à dexteris Altaris incensi, & qui eidem Zachariæ dixit: *Exaudita est Oratio tua.*

LXIV. Rubr. n. 10. pag. 108. & Gavant. ibid. col. 1. lit. x *Incensat oblata, &c.*) Celebrans accepto thuribulo, nulla facta reverentia, etiam si sit expositum SS. Sacramentum, incensat oblata,

LXV. Rubr. n. 10. pag. 108. & Gavant. ibid. col. 1. lit. y *Ter ducens thuribulum, &c.*) Incensat, inquam, hoc modo, juxta dispositionem Rubricæ, ter ducens thuribulum super Calicem, & Hostiam simul, in modum Crucis; ut præseribit Rubrica, & ut describitur in præfenti delineata figura, non decantans, & elevans per quatuor partes, ut multi faciunt, quasi quatuor puncta signantes; sed ter ducens a quali altitudine thuribulum in modum Crucis per duas lineas, quarum prima erit directa, altera transversalis.

Primo igitur Celebrans ducit thuribulum à capite *fascia*, ubi adest n. 1. prope tabellam Secretarum usque ad extremitatem anteriorem ejusdem *fascia*, & ducendo hanc lineam dicit *Incensum*; deinde ducit thuribulum,

ut formet lineam transversam Crucis, incipiendo à capite *fascia*, ubi adest n. 2. in cornu Evangelii, usque ad ejusdem extremitatem in cornu Epistolæ; & sic habebitur prima Crux; & dum ducit hanc lineam transversalem, dicit *Istud.*

Secundo ducit thuribulum à capite *fascia* n. 3. usque ad extremitatem, dicens, *Ad te Domine*, & deinde à capite *fascia* n. 4. usque ad extremitatem, dicens, *Benedicium*; & sic habebitur secunda Crux,

Tertio ducit thuribulum à capite *fascia* n. 5. usque ad extremitatem, dicens, *Ad te Domine*, & tandem à capite *fascia* n. 6. usque ad extremitatem, dicens, *Ad te Domine*; sic habebitur tertia Crux: ad singulas prædictas Cruces proferri debent verba prænotavimus, & prout in exposita figura etiam continentur.

Crucis intersecatio debet fieri inter Calicem pallam, & Hostiam ad perpendicularitatem.

Celebrans formatis tribus Crucibus super Calicem, & Hostiam, ut supra delineamus, demittens manum, & quasi tangens pede thuribuli mensam Altaris, incipit quantum incensationem, ducendo thuribulum circa oblata.

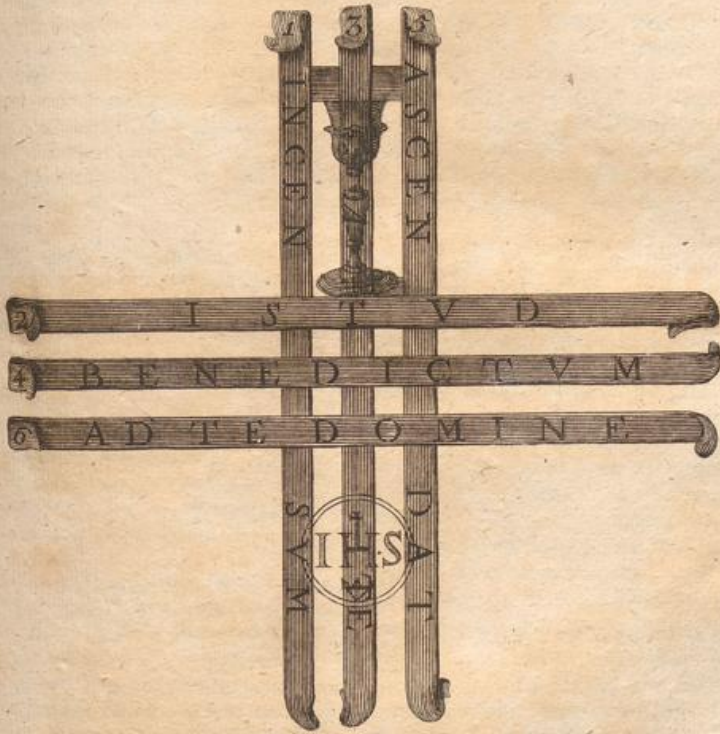
Primo à dextra ad sinistram, incipiendo à capite *fascia*, ubi adest numerus 7. in exposita tabula, & prosequitur donec perficiatur circulus, dicens hæc verba: *Et descendit per nos.* Peracto hoc primo circulo, paulisper suspendit motum thuribuli; & sic habebitur prima circumlatio.

Secundo prosequitur quintam incensationem eorundem oblatorum, incipiendo à capite *fascia*, ubi adest numerus 8. & prosequitur donec perficiatur ejusdem *fascia* circulus, interim proferendo hæc verba: *Misericordia*; quo prolato, & peracto circulo, iterum suspendit paulisper motum thuribuli; & sic habebitur secunda circumlatio & quinta incensatio.

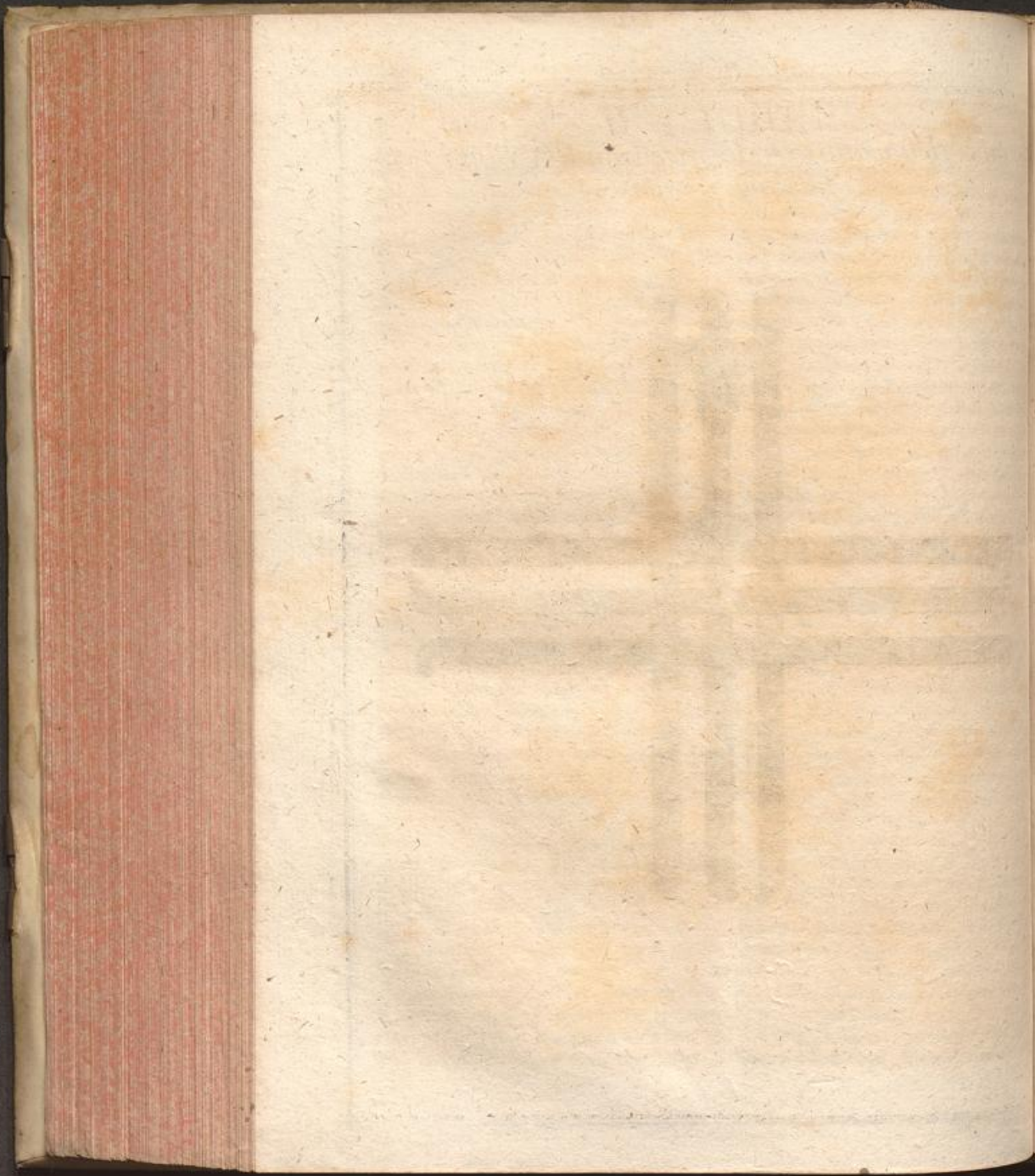
Tertio denique, Celebrans ducit thuribulum à sinistra ad dexteram, incipiendo à capite

TABULA II.

In qua delineatur Ordo incensandi Oblata per modum Crucis.

Gavant. Rubr. Miss.

cap
tur
cent
tert
tion
In
proh
inne
circ
st v
d. li
sup
hoc
f. c.
ei v
qui
tres
ne
pro
Ce
de
ner
fini
Ce
ped
Ni
ner
sap
sap
I
ibi
qui
del
Ru
Cal
tra
fa
muf
ber
tion
ei i
con
bra

capite fascia, ubi adest n. 9. & prosequitur donec perficiatur hic tertius circulus, dicendo hoc verbum, *Tua*; & sic habebitur tertia circuitio, & perfectio totius incensationis super oblata.

In qualibet ex his tribus circuitionibus proferuntur verba à Celebrante prout mox innuimus, & prout notantur in quolibet circulo hujus tertiæ tabulæ. Hoc loco observandum superest, quod quamvis in modis delineatis tabulis, Cruces, & circuitiones super oblata appareant inter se distantes; hoc factum est ex necessitate, quia in eadem fascia, & in eadem linea non poterant incidi verba dicenda in qualibet Cruce, & circuitione: cæterum tres Cruces super oblata, tresque circuitiones fieri debent in eadem linea, loco, situ, & modo, &c.

Hæc, quæ à nobis traduntur ita exactè pro incensatione oblatorum, collegimus ex Cereemoniali PP. Escemitarum S. Augustini.

Diaconus verò, dum Celebrans supradicto modo incensat oblata, pedem Calicis tenet manu dextera, & in tota incensatione, sinistra manu partem posteriorem planæ Celebrantis sustinet; dexteram autem supra pectus tenet post incensationem oblatorum. Nicolæus de Bralton *part. 2. cap. 3. n. 7.* Lohner *part. 3. tit. 2. §. 2. n. 1.* Bauldry *part. 1. cap. 12. art. 1. n. 46.* Castaldus *lib. 2. sect. 2. cap. 2. n. 14.*

LXVI. Rubr. n. 10. pag. 108. & Gavant. *ibid. col. 2. lit. 2. Incensat Crucem, &c.* Postquam incensata fuerint oblata eodem modo, quo descripsimus supra; & qui præscribitur à Rubrica n. 10. pag. 108. Diaconus amovet Calicem è medio Altaris, quem tamen intra ipsum collocat versus cornu Epistolæ; & facta debita reverentia ab utroque, vel genuflexione, si adsit SS. Sacramentum in Tabernaculo, Celebrans prosequitur incensationem Crucis; qua peracta, facta iterum est inclinatio profunda, & reposito à Diacono Calice in suo loco, prosequitur Celebrans incensationem Altaris, ut in princi-

pio Missæ; undelegenda sunt, quæ ibi tradidimus, & iterum videnda prima tabula, in qua optimè describitur Altaris incensatione.

Prædictus Ritus removendi Calicem non observatur profectò ab iis, qui juxta antiquum morem adhibent magnum Corporale, quo Calicem obducunt, ut alibi diximus; quamobrem apud Carthusianos (qui antiquorum Rituum cultores adhibent Corporale multò longius, latiusque, quàm nobis sit in usu, & ejusdem parte posteriore cooperiunt Calicem, & Hostiam) non observatur hic Ritus removendi Calicem in prædicta Altaris incensatione; sicut nos facillè præstare possumus, quia Calicem obducimus parvâ palla à Corporali sejuncta.

LXVII. Rubr. n. 10. pag. 108. & Gavant. pag. 109. col. 1. lit. a *Dirigatur Domine Oratio mea, &c.* Dum peragit Celebrans hanc secundam Altaris incensationem, recitat verba illa Orationis, scilicet: *Dirigatur Domine, &c.* usque ad *Accendat, &c.* & ita dispensando prædicta verba; ut eodem tempore finem imponat Orationi simul, & thurificationi. Aliqui prædicta verba ita distribuunt, ut singulis prope ductibus, singula verba respondeant. Lohner *part. 2. tit. 18. de Rit. Sollem. num. 3.* à Portu supra num. 12. Cum Celebrans terminata thurificatione reddidit thuribulum Diacono, dicit: *Accendat in nobis, &c.* ut in Ordine Missæ.

LXVIII. Gavant. pag. 109. col. 1. lit. b *Thuriferarius deposita navicula, &c.* Dum Celebrans thurificat Altare, Thuriferarius, si non adsit alius, deposita navicula super credentia, vadit ad cornu Evangelii per planum, genuflexus in medio; & quando opus est, amovet Missale cum cussino de Altari, descenditque in planum, ubi stat, donec incensata sit pars anterior Altaris à latere Evangelii, tenens prædictum librum cum cussino; & faciem convertens ad Altare, & dicta parte anteriori incensata, re-

ponit iterum librum cum cussino prope Corporale: mox genuflexione facta, descendit recta in planum; ac in medio iterum genuflectens à tergo Subdiaconi, pergit ad cornu Epistolæ, ubi stabit paulò post Diaconum, dum ipse incensabit Celebrantem; Bauldry *part. 3. cap. 11. art. 7. n. 13.* Bissus *lit. T. num. 49. §. 6.* vel Ceremoniaris Missale ab Altari remouet, ne impediatur incensationem; qua facta illud reponit, Bauldry *suprà*, & de Bralio *part. 2. cap. 6. n. 10.*

LXIX. Rubr. n. 10. pag. 108. *Et incensatur ab eo.*) Peracta tota incensatione Altaris, Diaconus accepto thuribulo, ut *suprà*, descendit in planum à parte Epistolæ, ad cuius sinistram erit Ceremoniaris, Thuriferarius verò post Diaconum; qui facta cum præfato Ceremoniaris profunda capitis inclinatione Celebranti, eum triplici ductu incensat, & iterum caput profunde cum Ceremoniaris eidem inclinatur; cui præfatus Celebrans, ne modicum quidem se inclinare debet, ut fecit in prima sui incensatione, de qua *suprà*.

LXX. Rubr. n. 10. pag. 108. & Gavant. pag. 109. col. 1. lit. c. *Incensat Chorum, comite Thuriferario.*) Postquam Diaconus incensauit Celebrantem in Cornu Epistolæ, si Chorus sit ante Altare, antequàm salutet Chorum incensandum, genuflectat Cruci. At si Chorus sit retro Altare, tunc Diaconus ab eodem loco, in quo Celebrantem incensauit, id est à cornu Epistolæ, habens thuribulum præ manibus, accedit ad Chorum, præcedente Thuriferario: Bissus *lit. D. num. 122. §. 33.* ex quo sequitur, quòd iuxta hanc sententiam Bissi, Diaconus debet in dicto loco à cornu Epistolæ, antequàm discedat, genuflectere; quid quid docuerit Bauldry *part. 3. supra num. 16.* nimirum, quòd in prædicto casu Diaconus debeat genuflectere, quasi ante medium Altaris à dexteris Subdiaconi cum Thuriferario. Cum autem pervenerit Diaconus ad Chorum, ut illum incenset, sicut debet

ex munere suo, ut patebit ex Decreto infra citando; facta primò debita genuflectione versùs Altare, deinde conuersus stans in medio, salutatur totum Chorum gyrum; quem Diaconum, omnes in Choro existentes, debita inclinatione, & deo capite resalutant, stantes, & urbanitatis gratia scamis, seu stallis non adhaerendo. Deinde Diaconus inchoat suam incensationem, incipiendo à dignioribus, quodam tamen; sed præferendo illos, qui sunt à parte primi Chori, videlicet, si major Dignitas residet, deinde eos, qui sunt ex altera parte, & semper cum debita reverentiis ante thurificationem: quòd ad sint Prælati, vel Dignitates, vel Canonici Cathedralis Ecclesiæ, illis profundam reverentiam facere debet, non solum antequàm, sed etiam post thurificationem. Ex *Con. Canonico Regal. cap. 24.*

Utrum autem sint incensandi per ordinem ab uno Choro, deinde ad alium procedendum; an verò relictis inferioribus Chori primi debeant incensari Superioribus alterius Chori, & postea iterum redire ad primum Chorum, ut in eo inferiores incensentur; concludit Bissus, quòd auctoritas sit Ecclesiarum consuetudo; sed iuxta decretum evulgatum à S. R. C. die 10. Julii 1607. prius debeat Diaconus incensare superiores ex utraque parte Chori, relictis inferioribus, & postea iterum redire ad primum Chorum ad incensandos inferiores; nam in Decreto mox allegato, quod datus est nostro Indice sub *num. 62.* ita rescriptum fuit in *Placentina ad 3. dubium*... *Car. omnes ex utraque parte Chori incensandi sunt ante Mansionarios, non obstantibus consuetudine in contrarium.*

Dum Diaconus incensat digniores in Choro, Thuriferarius stare debet quasi ad latus ejus sinistrum; Bissus *lit. I. num. 45. §. 2.* & post incensationem digniorum retrahit se ad locum commodiorem prope aditum Chori, expectans ibi finem incensationis

tionis; Biffus *suprà*, & Bauldry *suprà* num. 17. & melius juxta aliorum sententiam, semper sequi debet à latere Diaconi, ut *suprà*; quod mihi magis arridet, cum sit juxta communem praxim Basilicarum Urbis.

LXXI. Gavant. pag. 109. col. 1. lit. c. *Se mutuo invitent, antequam quilibet incensetur à Diacono.* Illi, qui sunt incensandi, antè inter se mutuam inclinationem facere debent; ita ut alter alterum immediate sibi subsequentem capitis motu modeste invitet ad thurificationem prius capiendam. Ceremon. Episc. lib. 1. cap. 23. §. 20. Gavant. ibi. Biffus *suprà* §. 3. & Bauldry *suprà* n. 18. Quò verò ad resalutandum Diaconum incensantem, observari debet regula Ceremonialis Episcoporum *loc. mox cit.* tradita, nimirum, quando, qui incensatur, est dignior incensante, nullam reverentiam incensanti facit, neque modicam; si sit æqualis, modicam reverentiam facere poterit; si sit inferior, debita capitis inclinatione incensantem resalutare debet. Biffus *suprà* §. 3. Bauldry verò *suprà* part. 3. art. 7. num. 28. dicit, quòd omnes incensandi, Prælati exceptis, inclinare debent Diacono incensanti, ante, & post incensationem; quòd si in Choro tanta sit multitudo Clericorum, ut incensatio finiri non possit ante finem Præfationis; tunc sufficit incensare separatim illos, qui sunt in sedibus superioribus; & reliqui inferiores poterunt incensari sine mora; ita ut finita sit incensatio paulò antè quàm dicatur *Sanctus*. Ita Biffus *suprà* §. 7. & Bauldry *suprà* eodem n. 18. Corsetus tract. 1. cap. 11. num. 21.

LXXII. Gavant. pag. 109. col. 1. lit. c. *De Canonico, & majorum incensatione vide Cerem. Episcoporum.* Quinam ordo debeat servari in incensatione Prælatorum S. Romanæ Ecclesiæ, & Regum, aut magnorum Principum, traditur à Ceremoniali Episcoporum *cit. lib. 1. cap. 23. à num. 22. usque ad num. 31. inclusivè*; nos itaque solum hic subjecimus Decreta S. R. C. quæ

aliquid præscripserunt circa talem præcedentiam in thurificando.

Clerici parati thurificandi sunt, ratione paramentorum, ante Beneficiatos. Ita S. R. C. 10. Junii 1602. in *Lauretana*; & datur in nostro Indice hoc Decretum sub num. 1.

Beneficiati parati incensentur ante non paratos. S. R. C. 30. Augusti 1602. in *Calaritana*; & datur in nostro Indice sub num. 9.

Assistentes Episcopo, licet minus digni, præferuntur omnibus aliis, & ante Dignitates thurificantur. S. R. C. 23. Maji 1603. in *Nolana*; & in nostro Indice datur sub num. 19.

In Ecclesia Collegiata exempta, præsentate uno Canonico Cathedralis cum Episcopo, & Abbate Collegiatæ ejusdem cum suis Canonicis, prius incensetur Canonicus, quàm Abbas. S. R. C. 7. Februarii 1604. in *Alexandrina*; & in nostro Indice datur sub num. 29.

Archidiaconus, qui sustinet baculum Episcopi, thurificandus est post Diaconos assistentes. S. R. C. 28. Aprilis 1607. in *Braccaren.* & in nostro Indice datur sub num. 53.

Sacerdos assistens, licet non sit prima Dignitas, thurificandus est ante Archidiaconum assistentem à dexteris, licet Archidiaconus sit prima Dignitas. S. R. C. 23. Junii 1607. in *Vercellen.* & in nostro Indice datur sub num. 70.

Consuetudo immemorabilis, quòd eodem tempore thurificentur Canonici, & Magistratus servanda est. Ita S. R. C. 1. Septembris 1607. in *Fanen.* & in nostro Indice datur sub num. 73.

Gubernator Civitatis, etiam si sit uxoratus, thurificandus est immediate post Canonicos assistentes; absente verò Episcopo immediate post Vicarium generalem. Ita S. R. C. 17. Novembris 1607. in *Faventina*; & in nostro Indice datur sub num. 75.

Attendatur consuetudo in Vicario, & Canonicis in thurificatione, & aliis, nisi Canonici

sunt parati. S. R. C. 15. Martii 1608. & in nostro Indice datur sub num. 85.

Baro Dominus in Ecclesia Parochiali, ubi non sunt Canonici, thurificandus est post Celebrantem, Ministros paratos, & Archipresbyterum. S. R. C. 17. Septembris 1608. in Bisagnen. & in nostro Indice datur sub num. 93.

Canonici parati assistentes Episcopo precedunt Vicarium generalem, & sunt ante ipsum thurificandi, S. R. C. 6. Martii 1610. in Tiburtina; & antea 3. Augusti 1602. in Egitanen. & in nostro Indice datur sub num. 107.

Si Episcopus aderit, ipsius sedes in cornu Evangelii, uno saltem gradu eminentior Abbati est erigenda . . . isque thus thuribulo imponat, Evangeliorum textum osculetur . . . Episcopus præterea trino ductu, & immediatè Canonici Cathedralis duplici ductu, moxque Abbas (nisi celebret) pariter duplici, ac subinde Canonici, vel Monachi Abbatialis Ecclesiæ, unico tantum ductu sunt thurificandi. Ita S. R. C. 27. Septembris 1659, in Decreto generali §. 15. & datur in nostro Indice sub num. 352.

LXXIII. Gavant. pag. 109. col. 1. ead. lit. c. Celebrans majori presente, &c.) Docet hic Gavantus, quòd Celebrans, majori præsentate, cui triplex ductus debeat, non nisi duplici ductu incensari debet. Verùm hic observare debemus, quòd si Abbas habens usum Pontificalium, & pontificaliter celebret coram Episcopo Diocesano, qui profectò debet incensari triplici ductu; in tali casu etiam ipsemet Abbas triplici pariter ductu incensandus erit: & hoc colligitur ex Decreto edito à S. R. C. die 27. Sept. 1659. & habetur in Decreto generali §. 15. in nostro vero Indice sub num. 352. in quo statuitur, ut paulò antè innumimus, quòd -- Dicitur Episcopus trino ductu, & immediatè Canonici Cathedralis duplici, moxque Abbas (nisi celebret) pariter duplici, ac subinde Canonici, vel Monachi Abbatialis Ecclesiæ, unico tan-

tum ductu thurificentur --- In quo notandum sunt illa verba, Nisi celebret; ex quibus intelligitur, quòd si dicitur Abbas celebrare pontificaliter coram Episcopo, non duplici, sed triplici ductu thurificari debeat: & expressè ante hoc Decretum, etiam Totinius in Cerem. PP. Canaldulen. cap. 20. n. 23. tradidit: Quòd si adesset Episcopus, vel alius ad insignis Prælatus, nullam in ea Diocesi vel Ecclesia jurisdictionem habens, thurificandi Celebrante duplici ductu, vel habente ipsius privilegium Pontificalium, triplici; triplici thurificantur ipsi, & multò magis adesset Episcopus, Metropolitanus, Nuncius Apostolicus, Legatus à Latere, Cardinalis, vel alius maximus Præsul, aut Princeps &c. habet Cerem. Episc. lib. 1. cap. 23. Ut pariter habeatur reverentia erga Celebrantem Sacramentibus ornatum, thurificando eum primo locum tantum erga Præsules, vel Principes, & si Episcopus Abbatem generalem existentem pro tempore thurificando eos pluribus ductibus. Quæ eadem sententia Totinii consonat præter dicto Decreto, nimirum, quòd Celebranti coram Episcopo debeat ratione paræmentorum censatio præcedenter ad incensationem Episcopi; sed cum hoc discrimine, quòd Episcopus triplici ductu, Celebrans vero duplici tantum thurificari debet, juxta prædictam sententiam: at si Celebrans sit Abbas, habens usum Pontificalium, & pontificaliter celebret; tunc non duplici tantum, sed triplici ductu, non obstante Episcopi præsentia, incensari debet. In Cerem. autem Monachorum Obser. part. 3. cap. 2. §. 6. habetur: Si verò adessent Episcopi exteri, vel alii Prælati; honoris gratia semper thurificentur immediatè post Celebrantem triplici ductu, sicut & triplici ductu incensabuntur ipsi Celebrans --- In Ceremoniali verò Cleric. Regul. Min. Dominicus Flumara part. 2. cap. 3. tradit -- Quòd Proreges, & Governatores Regnorum, ac Provinciarum, thurificantur triplici ductu post Celebrantem, qui etiam triplici ductu thurificari debet ---

usque adducta satis indicant, nullum esse inconueniens, quod plures personæ incensantur aliquando triplici ductu: imò hoc delectatur etiam ex Cerem. Episc. lib. 1. cap. 23. num. 32. ubi inter alia habetur -- Quod si adsit Dominus loci laicus, vel alius Princeps maior, debeat incensari ter, sicut incensatur Episcopus; Celebrans, Dignitates, & Canonici bis &c. -- Unde semper firmiter remanet, non esse contra Canonicas sanctiones, & Rubricarum dispositiones, quod plures personæ thurificentur aliquando triplici ductu. Instituit hanc questionem Magnus in libro de Sacris Cerem. præsertim in Divino Officio, & Choro; opusc. 3. disquis. 16. ubi præterit, nostrum Castaldum in Cerem. nostra Congreg. Fantorum in Cerem. Carmel. l. 2. Rubr. 18. & Cerem. Canonicorum Regul. cap. 24. & alios, docere, Celebrantem triplici semper ductu thurificari debere; & adducit etiam ex Barbosa in Apostolicis decis. celebr. 705. num. 7. Decretum editum à S. R. C. sub die 13. Januarii 1616. in quo statuitur -- Thurificatio juxta regulas Ceremonialis, debet fieri Celebranti triplici ductu; Dignitatibus, & Canonici duplici; cæteris de Choro unico ductu -- Verùm tale Decretum non potest censi authenticum: quia in Regestis Sac. Congregationis non reperitur, quamvis sit verum, quod in ipso traditur; sed solummodò non subsistit, quod in quocunque casu Celebrans thurificari debeat triplici ductu; nam aliter profectò statuitur in Cerem. Episc. supra cit. epim loc. n. 32. inter alia statuit, quod -- Si adesset Legatus, vel alii Cardinales, ipsi ter; & Episcopus, & Celebrans bis thurificari debeant -- Unde falsum omnino est, quod semper Celebrans triplici ductu thurificandus sit. Nec apud Auctores allegatos cit. loc. à Franc. Magio reperio hanc sententiam ita absolute prolata, ut semper Celebrans triplici ductu incensandus sit: unde utrumque assumptum subsistit, & quod Celebrans aliquando duplici solum ductu thurificandus est;

& quod aliquando possit thurificari triplici ductu, etiam si persona ipsi superior pariter in eadem functione tripliciter thurificetur.

Supere est nunc, ut hoc loco exponantur Decreta edita à S. R. C. in quibus præscribitur, quot ductibus personæ in Choro, vel extra Chorum sunt thurificandæ.

Canonici Ecclesiæ Collegiæ thurificantur duplici ductu thuribali; Clerici verò Parochialium Ecclesiarum unico tantum ductu. S. R. C. 19. Januarii 1613. in CasarAugustana: & datur in nostro Indice sub num. 133.

Portionarii, & alii Beneficiati, si in omnibus sint æquales Canonicis; & æqualiter incedant in Processionibus &c. sunt duplici ductu thurificandi. S. R. C. 21. Martii 1615. in CasarAugustana: & datur in nostro Indice sub num. 147.

Absente Episcopo thurificandus est Celebrans triplici ductu. S. R. C. 30. Januarii 1616. & in nostro Indice datur sub num. 152.

Vicario generali sedenti in Choro, licet supra Canonicos, thurificatio duplici ductu debetur, si tamen non sit Prælatus. S. R. C. 14. Januarii 1617. in Nepefina: & in nostro Indice datur sub num. 158.

Prior Collegiæ, si intersit in Cathedrali, thurificandus est duplici ductu, sicuti Dignitates, & Canonici, super quos tamen non habet præcedentiam. S. R. C. 19. Augusti 1619. in Tuscanell. & datur in nostro Indice sub num. 174.

Dignitatibus in Choro existentibus, non debetur thurificatio triplici, sed duplici tantum ductu, non obstante, quod ibi omnis distributionibus, persona habens Dignitatem incedat cum Rochetto. S. R. C. 21. Martii 1599. & datur in nostro Indice sub num. 540.

Præter supradicta Decreta exhibentur etiam alia spectantia ad hunc Ritum thurificandi; & ideo etiam hæc hoc loco collecta tradere opportunum censemus.

Am.

Assistens Presbyter debet Episcopum thurificare ad sedem, quicumque ille sit; non verò Diaconus Evangelii. S. R. C. 19. *Maji 1607. in Placentina*: in nostro autem Indice datur sub num. 63.

Dum Episcopus thurificat Altare, Canonici duo Diaconi assistentes debent elevare fimbrias. S. R. C. 10. *Maji 1607. in eadem Placentina*: in nostro vero Indice sub n. 64.

Diaconus Evangelii debet thurificare Chorum, nec ab eo munere excusatur sub prætextu contrariæ consuetudinis. S. R. C. 15. *Martii 1608.* & in nostro Indice datur sub num. 86.

Non probatur usus duorum thuribulorum in incensatione personarum. S. R. C. 15. *Martii 1608.* & in nostro Indice datur sub num. 87.

Canonici, & Dignitates non tenentur ad Benedictionem Episcopi genuflectere, sed tantum caput inclinare; nec debent genuflectere, quando Episcopum Celebrantem thurificant; ut declaravit S. R. C. 4. *Maji 1613. in Osen.* quod Decretum datur in nostro Indice sub num. 136.

In personarum incensatione tota thurificatio faciendâ est cum unico thuribulo. S. R. C. 25. *Julii 1618. in Lucerina*: & datur in nostro Indice sub num. 168.

Hic advertendum, quod S. C. improbat usum duorum thuribulorum in personarum incensatione tantum, non verò in Processionibus SS. Sacramenti, & in translationibus sollempnibus Sacrarum Reliquiarum; in quibus duo thuribula adhiberi possunt; ut notat etiam Bauldry *part. 2. capi 9. art. 1. n. 2.* Adderem etiam, quod usus duorum thuribulorum tolerari potest in personarum quoque incensatione, quando urget necessitas servandi Decretum supra positum, & datum in nostro Indice sub num. 73. incensandi eodem tempore Canonicos, & Magistratum.

LXXIV. Rubr. n. 10. pag. 108. *Et postremo Subdiaconum tenentem Patenam &c.* Incensato Choro, & aliis personis, si quæ sunt

incensandæ, Diaconus salutato Choro prius, præcedente suo comite Thuriferario, redit ad Altare per eandem viam, & venit in Chorum, habens adhuc thuribulum præ manibus; & facta ab utroque genuflexione Crucis, ipse stans in parte exteriori, sive Chorus sit ante Altare, sive post Altare; Thuriferatio verò, retro ipsum stante; Subdiaconum incensat duplici ductu cum mutuis inclinationibus antè, & post Bauldry *part. 3. supra n. 19.* Bissus *lit. D. n. 122. §. 34.* sed juxta sententiam Castaldi *in 1. sess. 7. cap. 3. n. 17.* unico tantum ductu quamvis à Portu *suprà* citet Castaldus, nisi concedentem duplicem ductum in tali incensatione Subdiaconi. Subdiaconus verò dum incensatur, convertit se versus Diaconum, & aliquantulum Patenam magno modo oblectam demittit, & postea iterum elevat Bissus *suprà*, Bauldry *suprà*, & *part. 1. tit. 13. art. 1. n. 31.* & à Portu *suprà*.

LXXV. Rubric. n. 10. pag. 108. *Et post Diaconus incensatur à Thuriferario &c.* Incensato Subdiacono, & facta ei inclinatione, Diaconus reddit thuribulum Thuriferario stanti aliquantulum retrò à dexteris suis, & ascendit ad solium suum secundum gradum ante medium Altaris, post Celebrantem, ubi facit genuflexionem; Bissus *suprà*, Bauldry *part. 3. sup. & part. 1. cap. 12. art. 1. n. 48.* ibique stat versa facie ad Thuriferarium junctis manibus ante pectus; caputque inclinans antè, & post, thurificatur obiecto duplici ductu, inclinante Thuriferario pariter ipsi Diacono antè, & post thurificationem, Bissus *sup.* num. 17. & *lit. T. n. 49. §. 6.* Bauldry *part. 3. supra*, & *part. 1. cap. 15. art. 1. n. 10.* à Portu *sup.* n. 17. Castaldus *emendat supra*, etiam hic unicam tantum thurificationem, seu unicum ductum Diacono concedit. Diaconus postea post incensationem sistit se in dicto secundo Altaris gradum, retro Celebrantem, facie ad Altare versa, manibus junctis ante pectus, ubi

usque ad *Sanctus* exclusivè. Bissus *sup.* & Bauldry ab eodem citat. *sup. art. 7. à num.*

16.
LXXVI. Rubric. n. 10. pag. 108. *Thuriferarius post incensat Acolythos.* Incensato Diacono, Thuriferarius facta genuflexione Cruci Altaris, incensat Acolythos stantes apud Credentiam, ut docet Gavantus *hic*, & Clericos alios, si adsint, & omnes quidem simul, & sine mora, & absque particulari inclinatione, vel reverentia unicuique, sed ad summum cum generali reverentia, hoc est cum simplici, & parvissima capitis inclinatione in principio, & in fine i. censationis. De Bralio *scilicet. 2. cap. 1. n. 31.* Bauld *7. part. 3. sup. n. 20.* Castaldus *lib. 2. scilicet. 2. cap. 2. n. 15.* Bissus *sup. lit. 7. n. 49. §. 6. à Portu sup. n. 18.*

LXXVII. Rubr. n. 10. pag. 108. & Gavant. pag. 109. col. 2. lit. d. *Et Populum, &c.* Postremo Thuriferarius facta genuflexione in medio Presbyterii Cruci Altaris, & debita reverentia Choro, ab utraque ejus parte, si adsit ante Altare, Bauldry *part. 1. cap. 15. art. 3. n. 11.* procedit ad ingressum supradicti Presbyterii; & sistens se loco convenienti, hoc est in medio, in aditu Chori seu Presbyterii, vel certè à latere Evangelii, si in Altari sit expositum Sacramentum, ne ei versa vertat; Gavant. *hic*, Arnaud. *part. 2. tit. 7. n. 23.* Bauld. *part. 1. supra*, & Bissus *lit. F. n. 49. §. 6.* (qui prescribit, quod semper Thuriferarius, etiam Sacramento non exposito, stet aliquantulum à latere Evangelii) *incensat Populum*, ter ducens thuribulum, se licet primo, in medio, secundo versus sinistram latem respectu sui, quod est dextrum Populi; denique tertio versus latem oppositum, seu latem Evangelii; & ante, & post facit reverentiam inclinando se, scilicet ter eodem ordine versus easdem predictas partes; de Bralio *scilicet. 2. cap. 1. n. 32.* vel facta inclinatione ab utraque parte ante, & post. Bissus *supra lit. 7.*

Finita incensatione Populi, & facta genu-
Gavant. Rubr. *Miss.*

flexione Altari, ac debita reverentia Choro, si est ante Altare, Thuriferarius vadit in Sacristiam cum thuribulo, & parat funalia cum Acolythis, nisi ab alio fuerint parata. Bauld. *sup. num. 12.*

Observandum est id, quod monet Cerem. Episcoporum *lib. 1. cap. 23. §. 31.* nimirum, quòd si adesset aliqua mulier insignis in Ecclesia, ut Regina, vel magna Principissa, ut ibi dicitur; utique, & ipsi thus dari convenit in loco, ubi daretur ejus viro: sed advertat prudens Ceremoniarius, quòd nomine magnæ Principissæ hic videtur intelligi mulier, cujus vir non recognoscit superiorem: nam paulò ante, ubi mentio fit de magno Principe, additur, qui non recognoscit superiorem. Nulla tamen adeò exacta, & certa regula incensationis, tam Ecclesiasticorum, quam laicorum tradi potest; quin aliquid rationabili consuetudini concedendum sit; præsertim, ut ait noster præclarissimus Gavantus *lit. c. in fine*, ad pacem, & concordiam tum Cleri, tum laicorum conservandam.

LXXVIII. Rubric. n. 10. pag. 108. & Gavant. pag. 109. col. 2. lit. e. *Ministrantibus Acolythis &c.* Postquam Celebrans fuerit incensatus à Diacono, & dum Diaconus pergit ad Chorum incensandum; duo Acolythi, quorum unus accipit ampullam aquæ cum pellicula, alter accipit de credentia mappulam ad extergendas manus Celebrantis, & ita ambo simul, ita ut, qui habet ampullam aquæ, sit à dexteris, accedunt ad latem epistolæ Altaris; & ibi cum debitis reverentis unus infundit aquam ad abluendos digitos Celebrantis, & alter ad eos extergendos porrigit mappulam, quasi cum osculis tum ampullæ, tum mappulæ, ante, & post; quam extendit super digitos Celebrantis madefactos, & postea omnia reportant ad credentiam, observando reliqua, ut in *Missæ Privata. Bauldry part. 3. de Ritu servando cap. 11. de Missæ Solenni. art. 7. num. 15.* Bissus *lit. A. n. 104.*

LXXXIX. Gavant, pag. 109. col. 2. eadem lit. e *Ad Orate fratres, &c.*) Celebrans post lotionem manuum accedit ad medium, ibique peragit alia, quæ sunt in Missis Privatis &c. & dum dicit *Orate fratres*, Subdiaconus absque capitis inclinatione respondeat, *Suscipiat Dominus &c.* Ceremoniarus verò

tunc facta genuflexione in medio gradus pedaneo proximioris, per quem ambobus assistit Celebranti ad Missale. In Missis Defunctorum Diaconus est, qui respondet *Suscipiat Dominus, &c.* ad *Orate fratres*, quia non est impeditus.

Pro Ritu Missæ Sollemnis, ab initio Præfationis, usque ad Canonem.

LXXX. Rubric. n. 11. pag. 109. *Cum dicitur Præfatio.*) Dicta Oratione secreta, vel etiam pluribus, si plures dicendæ sint, Celebrans cantat Præfationem, ad quam Ministri Sacri post eum stant, & inclinant se, cum dicit *Deo nostro*, sicut etiam omnes caput inclinare debent; Bauldry *suprà part. 3. n. 21.* & Ceremoniarus, nisi sit Presbyter assistens, prosequitur in assistentia ad Missale. Bauld. *part. 1. cap. 1. art. 1. num. 33.* Lohner *part. 3. tit. 4. num. 12.*

LXXXI. Rubric. n. 11. pag. 109. & Gavant, ibid. col. 1. lit. f. *Accedunt ad Altare &c.*) Juxta Rubricam, cum Celebrans cantat ultima Præfationis verba, Diaconus, & Subdiaconus, qui stant post eum, facta in locis suis genuflexione; ambo accedunt ad Altare (interim Ceremoniario cum inclinatione profunda consueta retrocedente ad Evangelii cornu laterale supra gradum suppedaneo proximioris; Bauld. *part. 1. cap. 1. art. 1. n. 24.* à Portu *sup. n. 2.*) scilicet Diaconus manibus junctis, & inclinatus, ad dexteram; Subdiaconus verò ad sinistram ipsius Celebrantis, pariter inclinatus, sed non manibus junctis, utpote impeditis à Patena sustentata; Celebrans quoque inclinatus, & manibus junctis; Bauld. *part. 3. suprà*; & expectans, donec Ministri ad latus illius accesserint; & cum iisdem, sed media tantum voce *Sanctus* pronunciat. Lohner *part. 2. tit. 20. de Ritu Missæ Sollemnis num. 1. & 2.*

LXXXII. Gavant, pag. 109. col. 2. lit. f. *Addita suit sequens Rubrica &c.*) Prefatus Ritus, quo non solum Diaconus, sed etiam Subdiaconus ad Celebrantem accedere debeat, quando cantat ultima Præfationis verba, est ille, qui præscribitur à Rubrica n. 11. & quidem ita clarè, ut nullo modo in dubium verti possit. Certissimum quoque est, eam loqui de Subdiacono Patenam tenente, cum supponat illum eam semper tenere, præterquam in Missa Defunctorum de qua hoc loco non agitur. Non potest igitur improbari praxis omnium Ecclesiarum Regularium, & aliquarum Cathedralium in quibus Ministri Sacri stantes ad Præfationem unus post alium, ad verbum *Deo nostro* caput inclinant, & paulò antè quod dicitur *Sanctus*, genuflectunt in suis locis ac mox accedunt ad latera Celebrantis, Diaconus scilicet à dexteris, & Subdiaconus sinistris; & cum ad Altare pervenerint, ibi non genuflectunt, quia genuflectiones fecerunt antequàm ascenderent; ibi accedunt ad Altare stant inclinati manibus junctis (sed Subdiaconus, qui habet Patenam, non jungit manus) & ambo cum Celebrante dicunt *Sanctus, &c.* inclinati. Non tamen Nicolaum de Bralione *part. 2. cap. 7. n. 1.* contrariam sententiam amplecti, dicens quòd Subdiaconus, quando tenet Patenam, accedere non debet ad Altare; hanc esse consuetudinem omnium Basilicarum Urbis; quam etsi Rubricæ ecclesiasticæ

riam, servari posse, etiam neglecta supra
 cit Rubrica, sensit S. R. C. die 13. Janua-
 rii 1674. apud Turrinum *part. 1. sect. 2.*
cap. 2. §. 9. Solus Subdiaconus: quapropter ad-
 dita suere huic Rubricæ in editione Roma-
 ni Missalis hæc verba: *Si Subdiaconus non*
teneat Patenam, cum Diacono accedit ad Al-
tare, ubi dicunt Sanctus &c. Verum teste
 Gavanto *hac lit. f.* hæc additio facta fuit abs-
 que Superiorum auctoritate; & idè vim le-
 gis habere nequit, nec dici potest Rubrica.
 Rursus allegatum à Turcino Decretum
 non reperitur in Regestis S. R. C. unde sup-
 positum censendum est. Sola ergo con-
 tinuatio adeò recepta, & tolerata in Urbis
 Basilicis, & in nonnullis aliis Cathedrali-
 bus, ab observatione Rubricæ dispensare
 posse videtur, ait Bralio *suprà num. 2.*
 quamvis verò secundum hanc sententiam,
 & consuetudinem, Subdiaconus, si Patenam
 teneat, in suo loco remaneat, ibi tamen
 eodem tempore, quo Celebrans, & Dia-
 conus, dicit *Sanctus &c.*

LXXXIII. Gavant. pag. 110. col. 1. lit.
 g. *Benedictus, qui venit, &c.* Ad verba
Benedictus, qui &c. Celebrans, & præfati
 Ministri Sacri se erigunt, & signant; Sub-
 diaconus tamen non signat se, cum dexte-
 ram manum impeditam habeat, eò quòd
 teneat cum ipsa Patenam, magno velo coop-
 ertam. Bauld. *part. 3. sup. & part. 1. cap. 12.*
 & 13. Bralio *sup. n. 5.* Turr. *part. 2. cap.*
2. §. 8. Solus Subdiaconus.

Verum cum juxta usum multarum Eccle-
 siarum, ut supra dictum est, Subdiaconus
 non accedat ad Celebrantem pro dicendo
Sanctus; Diaconus hoc in casu, facta genu-
 flexione in suo loco, statim accedit ad fini-
 stram Celebrantis, ibique manibus junctis,
 & inclinatus, dicit media voce cum Cele-
 brante, *Sanctus*. Ad verba *Benedictus, &c.*
 erigit se, & se signat; & stans adhuc, fini-
 stram manu librum sustentat; Lohner *part. 3.*
tit. 2. §. 2. num. 1. Bauld. *part. 1. cap. 12.*
art. 1. n. 49. & part. 3. cap. 11. art. 7. n. 22.

& dextera vertit folia; digito verò ostendit,
 quæ legenda sunt à Celebrante. A Portu *su-*
prà num. 5.

Non cantatur à Choro *Benedictus, qui ve-*
nit, nisi post depositionem Calicis; ut cum
 Ceremoniali Episc. notat Gavantus.

LXXXIV. Rubric. n. 11. pag. 109. &
 Gavant. pag. 110. col. 2. lit. h. *Assistens dum*
dicitur Canon. Dicitur *Sanctus*, & iis, quæ
 sequuntur usque ad Canonem, Diaconus in
 casu, quo Subdiaconus accesserit ad dicen-
 dum, *Sanctus*, facta genuflexione ad latus
 dexterum Celebrantis, ubi est, accedit ejus-
 dem ad sinistram, ubi iterum genuflectit;
 quod facit semper, quoties de uno latere re-
 cedit ad aliud; ita ut semper genuflectat,
 in recessu, & accessu, non autem in medio,
 ut malè plerique faciunt. Bauldry *part. 3.*
cap. 11. n. 22. Ibi non tenet manus junctas;
 Gavantus *hic*; Arnaud. *part. 2. tit. 7. n. 22.*
 sed erectus, sinistra manu librum sustentat,
 & dextera vertit folia, & digito ostendit,
 quæ legenda sunt à Celebrante; Gavantus
suprà; nisi assistat alius Sacerdos, qui hæc per-
 agat; quia tunc Diaconus staret ad dexteram
 aliquantulum post Celebrantem.

LXXXV. Gavant. pag. 110. col. 2. eadem
 lit. h. *Ad Sanctus &c.* Cum dicitur *Sanctus*,
 omnes genuflectunt, exceptis Assistente si
 adsit, Diacono, & Subdiacono; de Bralio
sup. num. 9. & primus Acolythus pulsat cam-
 panulam, ob rationem; quam assignat Ga-
 vantus; & idè præfatus Acolythus eam ac-
 cipere debet de credentia ad mediam Præfa-
 tionem.

LXXXVI. Rubric. n. 11. pag. 109. *Sub-*
diaconus verò tunc stat post Celebrantem, &c.
 Postquam Subdiaconus unà cum Celebrante,
 atque Diacono absolverit Præfationem, ut
 exposuimus supra, statim recedit, facta prius
 genuflexione in loco apud Altare, in quo erat;
 idem redit ad medium planum post Celebran-
 tem, ibique stat, Castald. *lib. 1. sect. 7. cap. 1.*
n. 17. Corset. *tract. 1. part. 1. cap. 3. num. 15.*
 Bauldry *part. 3. cap. 11. artic. 7. num. 22.*